

ΠΛΑΤΩΝ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΣ
ΤΟ ΙΤΑΛΙΚΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΑΝ ΤΖΙΑΚΟΜΟ
ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (1733-1798)

Η έρευνα και η καταγραφή των στοιχείων της θεατρικής ζωής στα Επτάνησα αποτελεί ένα από τα ζητούμενα της σύγχρονης θεατρολογικής έρευνας¹. Στα προλεγόμενα της θεατρολογικής έρευνας για το επανησιακό θέατρο θα πρέπει να σημειώσουμε την γνωστή διαμάχη μεταξύ του Διονυσίου Ρώμα και του Γιάννη Σιδέρη που προκάλεσε η μη ένταξη των γνωστών μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950 πληροφοριών, στην *Ιστορία του Νέου Ελληνικού Θεάτρου, 1792-1940*, (Α' Τόμος) του τελευταίου². Μέχρι τη δημοσίευση των διδακτορικών διατριβών του Σπύρου Α. Ευαγγελάτου και της Γλυκερίας Πρωτοπαπιά-Μπουμπουλίδου, με αντικείμενο τη θεατρική ζωή στη Κεφαλονιά και στη Ζάκυνθο³ αντίστοιχα, οι πληροφορίες που είχαμε για τη θεατρική ζωή στα Επτάνησα προέρχονται, κυρίως, από το έργο του Νικολάου Λάσκαρη *Ιστορία του Νεοελληνικού Θεάτρου*⁴. Ειδικά για την Κέρκυρα οι περισσότερες πληροφορίες προέρχονται από την σύντομη μελέτη του Λαυρέντιου Βροκίνη *Περί της οικοδομής της εν τω Κερκυραϊκώ Αστεί Στοάς - Loggia - και της εις θέατρον μετατροπής αυτής*⁵, καθώς και από κάποιες σύντομες δημοσιεύσεις σε κερκυραϊκά περιοδικά και εφημερίδες, οι οποίες κατά κύριο λόγο καταγράφουν και αναπαράγουν πληροφορίες που διασώζονται από διηγήσεις παλαιών Κερκυραίων και άρθρα λογίων Επτανήσιων⁶. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι αυτές οι διηγήσεις προκαλούν ερωτήματα, τα οποία μια συστηματική έρευνα θα έπρεπε να μπει στον πειρασμό να απαντήσει, ακόμη κι αν στην πραγματικότητα δεν προσφέρουν νέα στοιχεία βασισμένα σε αρχειακές έρευνες⁷. Ο πειρασμός είναι

1. Πρβλ. Πούγχερ, Βάλτερ: «Ερευνητικά προβλήματα στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου» στο *Ιστορία Νεοελληνικού Θεάτρου. Έξι Μελετήματα*, Παρίδις, Αθήνα 1984, σελ. 31-55 & υποσημ. σελ.143-155. Ειδικά για τα προβλήματα έρευνας του θεάτρου στα Επτάνησα, σελ.51-52.

2. Τη διαμάχη περιγράφει και ο Πούγχερ, ό.π. Βλ. Σιδέρης, Γιάννης: *Ιστορία του Νέου ελληνικού θεάτρου 1794-1944*, Τόμος Πρώτος, Καστανιώτης, Αθήνα 1990 (Α' έκδ.1952). Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Γιάννης Σιδέρης εξαιρεί το επανησιακό θέατρο από το σώμα του νεοελληνικού θεάτρου, θέση η οποία αποτελεί αντικείμενο ανταλλαγής επιστολών του με τον Διονύσιο Ρώμα μετά την δημοσίευση της εκτενούς μελέτης του τελευταίου με τίτλο «Το επανησιακό θέατρο» στο αφιέρωμα του περιοδικού *Νέα Εστία* στα Επτάνησα, τα Χριστούγεννα του 1964, σελ. 96-167.

3. Πρωτοπαπιά-Μπουμπουλίδου, Γλυκερία: *Το θέατρον εν Ζακύνθω από τον ΙΣΤ' μέχρι τον ΙΘ' αιώνας, (επί τη βάσει ανεκδότων κειμένων)*, Διατριβή επί διδακτορία «Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου», Αριθ. 11, Έκδοση της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1958 και Ευαγγελάτος, Α. Σπύρος: *Ιστορία του Θεάτρου εν Κεφαλληνία, 1600-1900*, Διατριβή επί διδακτορία «Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου», Αριθ. 5, Έκδοση της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1970.

4. Λάσκαρης, Νικόλαος: *Ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου*, Αθήνα 1938 & 1939. Τού ιδίου σειρά άρθρων με τίτλο «Τα πρώτα έτη του εν Κερκυρά Θεάτρου» δημοσιευμένων στο περιοδ. *Ιόνιος Ανθολογία*, τεύχη 57-58, Δεκ. 1932 έως 75-76-77, Αύγ. 1933.

5. Βροκίνης, Σ. Λαυρέντιος: *Περί της οικοδομής της εν τω κερκυραϊκώ αστεί στοάς -Loggia- και της εις θέατρον μετατροπής αυτής, 1663-1799* *Ιστορικών υπομνημάτων*, Κέρκυρα 1901, σσ. 27.

6. Πρβλ. Δε Βιάζης, Σπυριδών: «Το αρχαιότατον των θεάτρων εν τη νεωτέρα Ελλάδι» στο περιοδικό *Ανατολή*, τ. Α', τεύχ. 12, Φεβρουάριος 1903, σελ. 384-389.

7. Τό ίδιο συμβαίνει και με τις εργασίες του Μ. Βάλσα: *Le théâtre grec moderne de 1453 à 1900*, Akademie Verlag, Berlin 1960 και τώρα μεταφρασμένο από τη Χαρά Μπακονικόλα-Γεωργόπουλου: *Το νεοελληνικό θέατρο από το 1453 έως το 1900*, Εκδ. Ειρμός, Αθήνα 1995, σσ. 508, καθώς και τα άρθρα του

ακόμη μεγαλύτερος αφού είναι σχεδόν βέβαιο ότι το πλούσιο αρχείο του θεάτρου Σαν Τζιάκομο καταστράφηκε στη μεγάλη πυρκαϊά από τις εμπρηστικές βόμβες των Γερμανών το 1943, που αποτέφρωσε το νέο δημοτικό θέατρο στο οποίο, γνωρίζουμε ότι φυλάσσονταν το πλήρες αρχείο της πρώτης ιταλικής σκηνης του ελληνικού χώρου (πράγα που επιβεβαιώνουμε από μαρτυρίες⁸). Ορισμένες πληροφορίες που αναφέρονται στη θεατρική ζωή της Κέρκυρας σε προγενέστερες από τη λειτουργία του θεάτρου εποχές υπάρχουν σε δημοσιευμένες εργασίες του Νικόλαου Παναγιωτάκη⁹ με αφορμή την περίπτωση του Antonio Molino, καθώς και περιστασιακά σε άλλες μελέτες που σχετίζονται με την Βενετοκρατία¹⁰.

Πιο πρόσφατες είναι δύο εργασίες κερκυραίων λογίων, του Νικολάου Καπάδοχου και του Γεωργίου Χυτήρη που αξιοποιούν πληροφορίες προερχόμενες από αρχειακές πηγές¹¹. Οι εργασίες αυτές, παρά τον αποσπασματικό χαρακτήρα τους, καλύπτουν σημαντικά κενά και συμβάλλουν ουσιαστικά στην πρόοδο της έρευνας γύρω από το κερκυραϊκό θέατρο. Τα κενά αυτά εντοπίζονται και από πρόσφατες δημοσιεύσεις για τη λειτουργία του θεάτρου Σαν Τζιάκομο¹² και συνίστανται κατά κύριο λόγο στην εξασφάλιση ασφαλών πληροφοριών για την δραστηριότητα του θεάτρου αυτού κατά τον 18ο αιώνα. Πέρα όμως από τα κενά στην καταγραφή των πληροφοριών της θεατρικής δραστηριότητας, είναι απαραίτητη και η καταγραφή όλων των σωζόμενων πληροφοριών που εντοπίζονται στα κερκυραϊκά αρχεία¹³. Η

ιδίου με τίτλο «Το Ιόνιο Θέατρο» που δημοσιεύτηκαν σε συνέχειες στο περιοδικό *Ιόνιος Ανθολογία* από το 1928 μέχρι το τέλος του 1930.

8. Η μαρτυρία του Μάχου Ρουθή, μέλους της Επιτροπής του Θεάτρου, ήδη πριν από τον πόλεμο, για την ύπαρξη του αρχείου αυτού αλλά και για την προσπάθεια διάσωσης του αρχείου από την πυρκαϊά επιβεβαιώνεται και από άλλες μαρτυρίες.

9. Παναγιωτάκης, Μ. Νικόλαος: «Ο Antonio Molino, στην Κέρκυρα, στην Κρήτη και στη Βενετία», *Αριάνη*, Αφιέρωμα στον Στυλιανό Αλεξίου, τ. 5, 1989 σ.261-278, καθώς και το νεώτερο δημοσίευμα του ιδίου: «Le prime rappresentazioni teatrali nella Grecia Moderna: Antonio Molino a Corfù e Creta», *Θησαυρίσματα*, τ. 22, 1992, σ. 245-360

10. Πρβλ. Κακλαμάνη, Ε. Στέφανου: «1. Η χρονολόγηση του *Κατσούρμπου*», στο *Έρευνες για το πρόσωπο και την εποχή του Γεωργίου Χορτάτη*, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο Κρήτης 1993, σσ. 135.

11. Καπάδοχος, Χρ. Δημήτριος: *Το θέατρο της Κέρκυρας στα μέσα του 18ού αιώνας*, Αθήνα 1991, σσ. 143 και Χυτήρης, Γεράσιμος: *Η όπερα στο θέατρο του Σαντζιάκομο της Κέρκυρας. Ένας μακρύς κατάλογος*, Δημοσιεύματα Εταιρείας Κερκυραίων Σπουδών, Κέρκυρα, 1994, σσ. 67. Ανεκδοτολογικές πληροφορίες παραθέτει και ο Τσανταρίδης, Γιάννης: *San Giacomo. Το πρώτο ελληνικό θέατρο*, Ελληνοεκδοτική, Κέρκυρα 1992, σσ. 55. Χρήσιμη και η αδημοσίευτη δακτυλογραφημένη εργασία που μου εμπιστεύτηκε ο Νίκος Ασπιώτης με τίτλο *Σημειώσεις για το θέατρο της Κέρκυρας 1800-1864*, Κέρκυρα 1988, σσ. 33. Πάντως παρόμοιες εργασίες για το θέατρο υπάρχουν και για τα άλλα νησιά, πιο πρόσφατη η εργασία του Άγγελου-Διονύση Δεμπόνου: *Το θέατρο «Ο Κέραλος» του Αργοστολίου 1858-1943. Οι μηχανισμοί ιδρύσεως και λειτουργίας του*, Αργοστόλι 1993, σσ. 88.

12. Βλ. σχ., τα λήμματα που συνέταξε ο μουσικολόγος Γιώργος Λεωτσάκος για το *New Grove Dictionary of Opera*, Vol. 2, Stanley Sadie, London 1992, σ. 528-529. Τον ίδιο το μέλημα με τίτλο «Οι χαμένες ελληνικές όπερες ή ο αφανισμός του ελληνικού μας πολιτισμού» που αναφέρεται στις όπερες της επτανησιακής σχολής στην ετήσια έκδοση *Επίλογος* '92, σελ. 398 - 428.

13. Βλ. σχ., Μαυρομούστακος, Πλάτων: «Από τον Αρλεκίνο στον Λόβενγκριν. Το θέατρο Σαν Τζιάκομο και η θεατρική ζωή της Κέρκυρας (1705-1905 αι.)» που επιχειρεί να οριοθετήσει τα προβλήματα της έρευνας για το θέατρο Σαν Τζιάκομο, στον τόμο *Κέρκυρα, Ιστορία, Αστική ζωή και Αρχιτεκτονική 1405-1905 αι.* που εκδόθηκε με την ευκαιρία της μεγάλης έκθεσης που διοργάνωσαν τα Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Κερκύρας (στο εξής *SAN*) με επιμέλεια της Αλίκης Νικηφόρου - Testone και του Ennio Concina. Θα πρέπει και από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω την κυρία Νικηφόρου, διευθύντρια των ΑΝΚ, στην οποία οφείλεται και η υποδειγματική οργάνωση των αρχείων, για την βοήθεια της καθ' όλη τη

έρευνα που έχει διεξαχθεί μέχρι στιγμής για την κερκυραϊκή θεατρική ζωή και παρουσιάζεται με την ευκαιρία του παρόντος άρθρου επιβεβαιώνει τη σημασία της καταγραφής της πλούσιας αυτής δραστηριότητας και κατατείνει στην συμπλήρωση των κενών αυτών. Ουσιαστικά, πρόθεση της έρευνας αυτής είναι η, κατά το δυνατόν, διαλεύκανση των ερωτημάτων που γεννά η πολύχρονη λειτουργία του θεάτρου Σαν Τζιάκομο στην Κέρκυρα και μια νέα προσέγγιση των προβλημάτων που θέτει η ιδιαίτερη θέση των Επτανήσων, και ειδικά της Κέρκυρας, στον νεοελληνικό πολιτισμό¹⁴.

1. Η θεατρική ζωή στην Κέρκυρα μέχρι τον 18ο αιώνα.

Η ανοικοδόμηση και η λειτουργία του θεάτρου Σαν Τζιάκομο που ανάγεται στις αρχές του 18ου αιώνα μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι και κατά τους προηγούμενους αιώνες στην Κέρκυρα θα υπήρχε μια κάποια θεατρική δραστηριότητα, ενδεχομένως όχι τόσο οργανωμένη όσο επιβάλλει η συστηματική λειτουργία ενός θεάτρου. Πράγματι, για την παρουσία θεατρικών δραστηριοτήτων εντοπίζονται πληροφορίες που ανήκουν ακόμη και στον 16ο αιώνα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές, ήδη από την τρίτη δεκαετία του 16ου αιώνα και με αφορμή την παρουσία του Antonio Molino, θα πρέπει να υποθέσουμε ότι κάποιες αναγνωστές ή ακόμη και πρόχειρες παραστάσεις ενδέχεται να παρουσιάστηκαν σε κερκυραϊκό κοινό μετά το 1526 και μέχρι το 1528, διάστημα κατά το οποίο ο Antonio Molino ταξίδεψε στην Κέρκυρα¹⁵. Μία νεώτερη πληροφορία για ανάγνωση μιας ιταλικής κωμωδίας εντοπίζεται μέσα στην επόμενη από την επίσκεψη του Molino πεντηκονταετία. Πρόκειται για την κωμωδία *La Fanciulla* που παρουσιάστηκε (ενδεχομένως παίχτηκε αφού η διατύπωση «*letta*» διαβάζεται και ως «*παραστάθηκε*») στις 21 Νοεμβρίου 1583¹⁶.

Οι θεωρημορφες εκφράσεις ή ακόμη και κάποιες, έστω ερασιτεχνικές, παραστάσεις με αφορμή δημόσιες τελετές στην Κέρκυρα, στο πλαίσιο της προσανατολισμένης προς την Βενετία κοινωνικής ζωής του νησιού, θα πρέπει να υποθέσουμε ότι δεν ήταν εξαιρετικά σπάνιες. Τα φημισμένα *μπομπάρια* που μέχρι σήμερα αναφέρουν οι φιλοθέατροι Κερκυραίοι, ως προγόνους της θεατρικής δραστηριότητας στο νησί, ασφαλώς θα είχαν το μερίδιο τους στη δημιουργία του θεαματικού στοιχείου που πάντα επέβαλε η Γαλινοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας ως απαραίτητο όρο της δημόσιας ζωής. Τα *μπομπάρια*, κορφατική έκφραση που προέρχεται από τη βενετσιάνικη *momarie* ή *bombarie*¹⁷, ήταν αλληγορικές διηγήσεις

διάρκειας της εκεί παρουσίας μου, αλλά και όλους τους υπαλλήλους των αρχείων για την πάντα πρόθυμη ανταπόκριση τους στις, μερικές φορές, υπερβολικές απαιτήσεις μου.

14. Το παρόν άρθρο αποτελεί μέρος ευρύτερης έρευνας που διενεργήθηκε στην Κέρκυρα, στην Βενετία και στην Αγγλία με την οικονομική ενίσχυση της Επιτροπής Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

15. Πρβλ. Παναγιωτότης, Μ. Νικόλαος, ό.π.

16. Για την *Fanciulla* βλ. Καλαμώνης, Ε. Στέφανος, ό.π., σελ.36-37 και ιδιαίτερα την υποσημείωση αρ. 87 της σελίδας 37. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο συγγραφέας στην τελευταία σελίδα του αντιτύπου της κωμωδίας που φυλάσσεται στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη, υπάρχει η χειρόγραφη σημείωση «*letta adi 21 Novembre 1583 in Corfu essendo Castellano Piero Semitecolo fo de misser Beneto*». Ο συγγραφέας επανεκδίδει το σημείωμα από αυτοψία στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη, ενώ ο εντοπισμός του και η πρώτη δημοσίευση του από τον Α.Λ. Vincent βρίσκεται στο «Μια πηγή του Κατζούρμπου», *Κρητικά Χρονικά*, τ. 20, 1968, σ. 7-16.

17. Για την προέλευση των λέξεων υπάρχουν οι εξής ερμηνείες: Η λέξη *momaria* προέρχεται από την ελληνική *μώμος* και η λέξη *bombaria* από τη βενετσιάνικη λέξη *bomba* που σημαίνει αστείο, καλαμπούρι. Και η δεύτερη αυτή λέξη ενδέχεται να προέρχεται από τα βυζαντινά *βομβωνάρια*. Για την ετυμολογία βλέπε

που ξεκινούσαν από κάποιο μυθολογικό θέμα ή από κάποια αναφορά στην πολιτική επικαιρότητα και συνοδεύονταν από χορούς, μουσική και μίμους αποτελώντας ένα ολοκληρωμένο, τελικά, θέαμα. Χρονολογούνται από το 1441 στη Βενετία και, καθώς φαίνεται, ήταν προσφιλή διασκέδαση για τους Βενετσιάνους¹⁸. Οι *momarie*, που παρουσιάζονταν με την ευκαιρία σημαντικών εορταστικών εκδηλώσεων ή επίσημων τελετών, αρχικά σε αρχοντικά και στη συνέχεια σε δημόσιους χώρους, σταδιακά μετατράπηκαν σε κωμωδίες με υπόθεση. Μια μορφή *momarie* φαίνεται πως ήταν και οι πρώτες παραστάσεις που δόθηκαν στο πρώτο ξύλινο θέατρο που οικοδομήθηκε στην Βενετία για να στεγάσει την Compagnia della Calza των Sempiterni¹⁹. Από αλληλογραφία του Βαίλου της Κωνσταντινούπολης²⁰, πληροφορούμαστε ότι στις 17 Φεβρουαρίου 1524 οι βενετιάνοι της εκεί μικρής παρκοίκιας παρουσίασαν *momaria* κατά τη διάρκεια του καρναβαλιού²¹. Αυτή η βέβαιη πληροφορία για μια τόσο πρώιμη παρασάση και μάλιστα σε μια κοινότητα αρκετά μικρότερη από την κερκυραϊκή, επιτρέπει να υποθέσουμε ότι με την ευκαιρία κάποιας από τις πολυάριθμες επίσημες τελετές παρουσιάστηκε και στο νησί *momaria*. Επομένως, η πληροφορία του Δε Βιάξης σύμφωνα με την οποία «Είχεν εισαχθεί η εν ταις οικίαις παράστασις των κωμικών σκηνών, ονομαζομένων *Momaria* ή *Bombaria*», χωρίς να παραθέτει, δυστυχώς, την πηγή πληροφορήσεώς του²², δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί. Το φιλικό προς τις βενετιάνικες συνήθειες αίσθημα των Κερκυραίων θα πρέπει να θεωρηθεί δεδομένο, όπως δεδομένη θα πρέπει ασφαλώς να θεωρηθεί και η ενθάρρυνση των τοπικών αρχών στην καθιέρωση εκφράσεων που ενίσχυαν τον θεαματικό χαρακτήρα των δημόσιων εκδηλώσεων και ιδιαίτερα των δημοσίων τελετών

και τη βιβλιογραφία της υποσημείωσης 18, αλλά και Δε Βιάξης, δ.π., Λάσκαρης, δ.π. και Κ. Ν. Σάβας *Ιστορικών Δοκίμιον περί του Θεάτρου και της Μουσικής των Βυζαντινών* ήτοι εισαγωγή εις το Κρητικόν Θέατρον, Βενετία 1878, σε αναστατική έκδοση από το Βιβλιοπωλείο Διονυσίου Νότη Καραβία, Αθήνα MCMXXIX, σσ. υκ'.

18. Βλ.σχ., Molmenti, Pompeo: «Le Momarie. Antica forma di rappresentazione teatrale veneziana» στο Venezia. Nuovi studi di storia e d'arte, G.Barbera Editore, Firenze 1897, σελ. 174-197 και του ιδίου La storia di venezia nella vita privata, P.I 1905 - P.II. 1906, Padoan, Giorgio: La commedia rinascimentale Veneta, Neri Pozza Editore 1982, σ. 24-26, Tassini, Giuseppe: Feste Spettacoli divertimenti e piaceri degli antichi Veneziani, Libreria Filippi editrice, Venezia 1961, σ.128-129 (αναστατική έκδοση από την πρώτη έκδοση του 1890 με συμπληρωματικές σημειώσεις), Venturi, Lionello: Le compagne della Calza, Sec.XV-XVI, Filippi Editore, Venezia 1983, σ. 148-150 (αναστατική έκδοση από την πρώτη έκδοση του 1909).

19. Για τους Sempiterni βλ. Venturi, σελ. 11, 109-112 και 141, Tassini, σελ. 129, δ.π.

20. Για τον Βαίλο στην Κωνσταντινούπολη βλ. Μαιτζου, Χρύσα: Ο Θεσμός του εν Κωνσταντινουπόλει Βενετού Βαίλου (1268-1453), Διατριβή επί Διδακτορία, «Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου» Αρ. 6, Έκδοση της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1972, σσ. 256 + ΙΑ' πίνακες εκτός κειμένου.

21. Η περιγραφή των δρομένων περιλαμβάνεται στον Molmenti, δ.π., ο οποίος παραθέτει στη σελ. 192 το απόσπασμα της επιστολής, όπως διασωφύεται στον τόμο XXVI των *Diarii* του Marin Sanudo.

22. Βλ. Δε Βιάξης, δ.π., σελ. 385, Λάσκαρης, δ.π., Τ.Β', σελ. 46, Βάλας, Τό νεοελληνικό Θέατρο..., δ.π., σελ. 243. Ο Δε Βιάξης στη συνέχεια του κειμένου όπου μιλάει για την κερκυραϊκή θεατρική ζωή, αναφέρει: «Δια να λάβη ο αναγνώστης ιδέαν της παραστάσεως ταύτης της Μωμάριας ή Βομβάριας, περιγράφωμεν την παραστασίαν δημοσία, εν τη πλατεία του Αγίου Μάρκου, την πέμπτην της τελευταίας εβδομάδος της απόκρεω του έτους 1532» και παραθέτει την περιγραφή της. Την πληροφορία και την περιγραφή αναπαράγει ο Λάσκαρης με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, ενώ ο Βάλας αναφέρει με βεβαιότητα ότι «Ο Σπυρίδων Δε Βιάξης, ο μεγάλος πολυμαθής στον χώρο αυτό, περιέγραφε μία παράσταση που δόθηκε στην Κέρκυρα, στην πλατεία του Αγίου Μάρκου, κατά το Καρναβάλι του 1532». Η παράσταση, που δημιουργεί αυτή την σύγχυση είναι εκείνη, η οποία περιγράφεται από τον Molmenti με στοιχεία από τον Sanudo στο «Le momarie Antica forma...», δ.π., σελ. 189-190 και δόθηκε στην πλατεία του Αγίου Μάρκου της Βενετίας.

στο νησί. Η συχνή διοργάνωση εορτών και τελετών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, που είχε καθιερωθεί στη μητρόπολη Βενετία με επίκεντρο την πλατεία του Αγίου Μάρκου, μεταφέρθηκε στις βενετικές κτήσεις πολύ γρήγορα, αφού αυτές οι τελετές «*ανελάμβαναν να νομιμοποιήσουν και να διαδώσουν το μύθο με τον οποίο είχε αποφασίσει η Γαληνοτάτη να περιβάλει την εξουσία της ώστε να γίνει αποδεκτή στις συνειδήσεις των υπηκόων της*»²³. Η καθιέρωση τελετών, άλλωστε, αποτελεί αντικείμενο μόνιμης μέριμνας της βενετικής εξουσίας²⁴. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να σημειωθεί με ιδιαίτερη έμφαση για την Κέρκυρα, αφού στο νησί είναι ακόμη πιο αισθητή η προσπάθεια να καλλιεργηθεί η βεβαιότητα «*συνέχισης της πλούσιας σε τελετουργικές εμπειρίες βυζαντινής παράδοσης*»²⁵. Στη σημασία που έδινε η βενετική εξουσία στις εκδηλώσεις αυτές ειδικά για την Κέρκυρα συνηγορεί και το γεγονός της εκεί υποδοχής προσφύγων από τις τουρκοκρατούμενες περιοχές που δεν αναφέρεται στην πτώση της Κωνσταντινούπολης και κορυφώνεται με την πτώση του Χάνδακα το 1669. Η συσχέτιση πάντως των *momarie* με τις επίσημες τελετές στην Κέρκυρα αποτελεί μια ακόμη ερεθιστική υπόθεση, αφού τέτοιες παραστάσεις δεν έχουν αφήσει ίχνη στα χρονικά και στο αρχαιολογικό υλικό που αναφέρεται στο επίσημα καθιερωμένο τελετουργικό²⁶. Η χρήση των *momarie* όμως στο περιθώριο των επίσημων τελετών δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί και θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτελέσει αντικείμενο μια ειδικής έρευνας που δεν αναφέρεται αποκλειστικά στο θέατρο Σαν Τζιάκομο. Το πλαίσιο μιας τέτοιας έρευνας βέβαια είναι λίγο ως πολύ κοινό. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τόσο στην καθιέρωση δημόσιων τελετών που τείνουν να τονίσουν το (ενθαρρυνόμενο από την βενετική εξουσία) θεαματικό στοιχείο, όσο και στη δημιουργία ενός θεάτρου (το οποίο λειτουργεί με πρότυπο την συνήθη λειτουργία των βενετσιάνικων θεάτρων) θα πρέπει να αναγνωρίσουμε αφ' ενός την προσπάθεια να αποτελέσει η Κέρκυρα χώρο υποδοχής της «*αστικής τελετουργίας*» που ανήκε στη βενετική εξουσία και αφ' ετέρου την πρόθεση των Κερκυραίων να προσομοιάσει η κοινωνία και ο τρόπος ζωής στο νησί με την κοινωνία και τον τρόπο ζωής στην, αξιολήλυτη για τους Κερκυραίους, laguna της Βενετίας.

2. Η ανοικοδόμηση της Loggia και η μετατροπή της σε θέατρο.

Στο πλαίσιο της επιδίωξης να μοιάσει όσο γίνεται περισσότερο η ζωή στην Κέρκυρα με εκείνη της Βενετίας εντάσσεται και η απόφαση για την ανοικοδόμηση της loggia των ευγενών²⁷. Είναι χαρακτηριστική και η διατύπωση που χρησιμοποιεί ο Ανδρέας Μάρμορας στο

23. Νικηφόρου-Testone, Αλίκη: «Η μεταμόρφωση του αστικού χώρου στις δημόσιες τελετές κατά τη βενετική περίοδο (14ος - 18ος αιώνας)» στον τόμο *Κέρκυρα, Ιστορία, Αστική ζωή και Αρχιτεκτονική*, ό.π., σελ. 59.

24. Για τη σημασία και τον ρόλο των τελετών στη βενετική εξουσία υπάρχει σημαντική και ενδιαφέρουσα βιβλιογραφία. Στην κατεύθυνση της μελέτης τους στην Κέρκυρα κινείται η ερευνητική εργασία της Αλίκης Νικηφόρου, μέρος της οποίας αποτελεί το άρθρο που αναφέρεται στη παραπάνω υποσημείωση. Η συχνή αναφορά στη σημασία των τελετών συναντάται ακόμη και σε εργασίες που αφορούν σε άλλες πτυχές της ζωής των Βενετών, βλ. για παράδειγμα τα δύο έργα του Molmenti και Tassinì, ό.π.

25. Νικηφόρου, ό.π.

26. Ενώ αντιθέτως υπάρχουν αναφορές σε θεατρικές αναπαραστάσεις που αναφέρονται στην εβραϊκή ιστορία από την εβραϊκή κοινότητα της Κέρκυρας, η οποία συμμετέχει επίσημα στις δημόσιες τελετές Βλ. σχ., Νικηφόρου, ό.π., σελ.65.

27. Για την ανοικοδόμηση Βλ. Βροκίνης, ό.π. και Φεσσά-Εμμανουήλ, Ελένη: *Η αρχιτεκτονική του*

Η Βιβλίο της ιστορίας του σχετικά με το θέμα αυτό: «Τοιουτοτρόπως και άνευ άλλων επεισοδίου αξίου μνείας παρήρχοντο τα έτη μέχρι του εξηκοστού πέμπτου [...] εκτίσθη δε και δημοσία παπάνη λέσχη θαυμασίας αρχιτεκτονικής και αποτελούσης κόσμημα της πόλεως ελκύνον τους περιδιαβάζοντας και προς αυτό φερόμενους χάριν περιπάτων Κερκυραίους αστούς.»²⁸ Οι διεργασίες για την ανοικοδόμηση της στοάς αρχίζουν στο δεύτερο μισό του 17ου αιώνα, περί το 1660, όπως αποδεικνύεται από: α) τις συχνές αναφορές στα θέματα της ανοικοδόμησης της στοάς στα πλούσια σε πληροφοριακό υλικό κατάλοιπα των *Argomenti diversi della Città di Corfu*²⁹, β) αρκετές αναφορές των ιστορικών του νησιού και γ) τη δημοσιευμένη εργασία του Λαυρέντιου Βροκίνη. Πράγματι, η πρόταση για την ανοικοδόμηση της στοάς κατατίθεται για πρώτη φορά μόλις στα 1660³⁰, ενώ η ολοκλήρωση των εργασιών καθυστερεί αρκετά, αφού το συμβούλιο δεν μπορεί από την αρχή να εξασφαλίσει το απαραίτητο κεφάλαιο. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες η ανοικοδόμηση αρχίζει το 1663, αλλά η ολοκλήρωση του κυρίου μέρους του οικοδομήματος δεν γίνεται πριν από τις αρχές της δεκαετίας 1690 (αφού μεσολάβησαν μεγάλα διαστήματα διακοπής των εργασιών). Το 1691, παρόλο που ακόμα δεν έχει παραδοθεί στο σύνολό του το έργο³¹, αναγράφεται η «*αναθηματική των Μωροζίνης επιγραφή*»³². Λίγο αργότερα, το 1698, αποφασίζεται και η ανοικοδόμηση μιας δεξαμενής «*per maggior ornamento*»³³, ενταγμένης σε μια γενικότερη προσπάθεια εξωραϊσμού της πλατείας όπου χτίζεται η loggia. Αυτός είναι ασφαλώς και ο λόγος για τον οποίο στους χάρτες της πόλης που δημοσιεύονται σε διάφορες εκδόσεις μέχρι το τέλος του 18ου αιώνα³⁴ η στοά αναφέρεται ως «*loggia cominciata*». Μετά το τέλος της ανοικοδόμησης η στοά χρησιμοποιείται ως τόπος συγκέντρωσης και συναναστροφής των ευγενών Κερκυραίων

νεοελληνικού θεάτρου 1720-1740, Τόμοι 4 (ιδ. διατρ.), το ίδιο στην πρόσφατη έκδοση με χορηγία του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών και του Ιδρύματος Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου, Τόμοι 2, Αθήνα 1994.

28. Μάρμορας, Ανδρέας: *Ιστορία της Νήσου Κερκύρας*. Συγγραφέας μεν ιταλιστί εν έτει 1672 υπό Ανδρέου Μάρμορα, Κερκυραίου, μεταφρασθείσα δε εις την ελληνικήν υπό Ιωάννου Μάρμορα, Εφόρου της εν Κερκύρα Βιβλιοθήκης, Κέρκυρα 1902, σελ. 339.

29. Περιλαμβάνονται στην αρχαική σειρά που φέρει την ονομασία Ενετοκρατία. Πολλές από τις πληροφορίες για το θέατρο στη σειρά της Ενετοκρατίας και τα *Argomenti...* έχουν εντοπισθεί ήδη από τον Levi, Cesare-Augusto: *Venezia, Corfu ed il Levante. Relazione Storico - archivista*, Municipio di Venezia, Venezia 1907, σσ. 255 και τον Βροκίνη, ό.π.

30. ANK, Ενετοκρατία, *Argomenti diversi della città di Corfu*, Φάκελλος 19, Υποφάκελλος 18, φύλλα 1185-1191, οι πράξεις του συμβουλίου που αναφέρονται στην ανάγκη εξωραϊσμού της πλατείας (17 Ιουν. 1663 & 27 Οκτ. 1663), Υπ.9, φ. 3, όπου βρίσκονται πρακτικά του 1664 με την εγγραφή «*del fabbricar una loggia di singolare ornamento*» και με παραπομπή σε προηγούμενη σχετική πράξη του συμβουλίου του 1660. Στον Υπ. 10 αναφέρονται οι διαφωνίες για την ανοικοδόμηση της που ανακύπτουν το 1667 και σχετίζονται με τις αποζημιώσεις των οικοπέδων επί των οποίων σχεδιάζεται η ανοικοδόμηση.

31. Σχετικές οι πράξεις του 1692 (17 Φεβ) στο ANK, Evet., Φ. 23, Υπ. 6.

32. Βλ.σχ., Βροκίνης, ό.π. σελ.16-17.

33. ANK, Evet., Φ. 26, Υπ. 6. «*costruire una citeria nel luogo a vicinanza ore essiste l'eret. della nuova loggia*». Η εγγραφή εντοπίζεται και από τον Carlo Levi, ό.π.. Πρόκειται για επιστολή προς το συμβούλιο των Συνδίκων που πληροφορεί για την ύπαρξη σχετικού κληροδοτήματος. Χαρακτηριστικό ότι αναφέρεται η οικοδομή (eret. = erezione) της στοάς.

34. Εκτός από το χάρτη που περιλαμβάνεται στον Μάρμορα, ό.π., καθώς και στην πρώτη έκδοση του έργου στα ιταλικά: *Historia di Corfu*, Venetia 1672. Το ίδιο συμβαίνει και στον χάρτη που εξετίθη στην οργανωμένη από τα ANK, έκθεση (αριθ. εκθέματος 85) και εικονογραφεί την έκδοση *Κέρκυρα, Αστική ζωή...*, ό.π., σελ.62, καθώς και σε άλλους χειρόγραφους ή τυπωμένους χάρτες που περιλαμβάνονται σε ιδιωτικές συλλογές.

(Nobili di Corfu) μέχρι το 1720. Εκείνη τη χρονιά³⁵, με πρωτοβουλία του Προβλεπτή Ανδρέα Κορνέρε αποφασίζεται η μετατροπή της στοάς σε θέατρο, με αποτέλεσμα την απομάκρυνση του συμβουλίου από τη διαχείριση του κτηρίου και την ανάθεσή της στις στρατιωτικές αρχές. Το συμβούλιο της πόλεως δυσανεστημένο από την εξέλιξη αυτή διαμαρτύρεται και, το 1728, αναλαμβάνει την κυριότητα της στοάς³⁶ καθώς και την ευθύνη λειτουργίας του θεάτρου. Διάφορες άλλες εργασίες συντήρησης αλλά και βελτίωσης της λειτουργικότητας του θεάτρου αναφέρονται στις δεσμίδες των τόμων των *Argomenti...* από την τρίτη δεκαετία (κυρίως κατά τα έτη 1730 και 1733) μέχρι το τέλος του 18ου αιώνα³⁷.

Οι Κερκυραίοι γνωρίζουν ότι ήδη μια εκατονταετία πριν έχει αρχίσει στη Βενετία η ανοικοδόμηση θεάτρων που παρουσιάζουν μελοδράματα και θα μπορούσε να πεί κανείς ότι η Κέρκυρα έχει μείνει αρκετά πίσω στην παρακολούθηση του βενετσιάνικου τρόπου ζωής. Μέχρι τη λειτουργία του θεάτρου στην Κέρκυρα έχουν ήδη χτιστεί είκοσι περίπου θέατρα στη Βενετία και η παρακολούθηση των παραστάσεων κατά τη διάρκεια του καρναβαλιού αποτελεί μια υποχρέωση στην καθημερινότητα των Βενετσιάνων³⁸. Στο πλαίσιο επομένως της λογικής αυτής η λειτουργία του θεάτρου στην Κέρκυρα έχει να ακολουθήσει ένα συγκεκριμένο πρότυπο. Το γεγονός αυτό, μοναδικό για τα δεδομένα του ελληνικού χώρου³⁹ κατά τον 18ο αιώνα, αποτελεί μια ιδιομορφία στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου. Ιδιομορφία συνιστά ακόμη και η μεγάλη διάρκεια λειτουργίας του θεάτρου, που πήρε το όνομα του λόγω της γέννησής με την αφιερωμένη στον Άγιο Ιάκωβο καθολική εκκλησία. Το Σαν Τζιάκομο είναι το μόνο θέατρο στον ελληνικό χώρο που έχει πάνω από εκατόν πενήντα

35. ANK, Evet., Φ. 34 Υπ. 13&14, Φ. 35, Υπ. 11, και Βροκίνης, ό.π., σελ. 18-19.

36. Βλ. σχ., Βροκίνης, ό.π., σελ. 19 και ANK, Evet., Φ. 52, Υπ. 3 & 16.

37. Εργασίες ανακαίνισης έγιναν και κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα (π.χ. 1815), ενώ η μεγάλη αλλαγή στην εικόνα του θεάτρου επέρχεται το 1831 με την ανακατασκευή και βελτίωση του εσωτερικού χώρου (προφανώς για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών) και την επέκταση του κτηρίου (προσθήκη κτίσματος στην νότια πλευρά του) για να καλυφθούν οι ανάγκες σε βοηθητικούς χώρους. Οι προσθήκες αυτές αφαιρέθηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα (1902-1903) μετά την έναρξη λειτουργίας του δημοτικού θεάτρου της Κέρκυρας και την από τότε χρονολογούμενη χρήση του θεάτρου Σαν Τζιάκομο από τις υπηρεσίες του Δήμου Κερκυραίων. Χάρης στη βοήθεια του Δημάρχου Χρύσανθου Σαφλή και την προθυμία του Γιώργου Λαβράνου, τους οποίους και ευχαριστώ από τη θέση αυτή, στο υπερώο του δημαρχείου, το καλοκαίρι του 1994, ενετόπισα τον σχετικό φάκελλο του δημοτικού αρχείου που περιλαμβάνει όλες τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου και τις σχετικές συμβάσεις με εργολάβους για τη μετατροπή του θεάτρου σε δημαρχιακό μέγαρο. Για την ανοικοδόμηση τον 18ο αιώνα και τις αρχιτεκτονικές επεμβάσεις τον 19ο αιώνα βλ. Φεσσά, ό.π., Τόμος Β', σελ. 278-285, καθώς και την εργασία της Αγορόπουλου-Μπαμπίλη, Α.: *Το έργο του Κερκυραίου αρχιτέκτονα Ι. Χρόνη*, Δημοσιεύματα Εταιρείας Κερκυραϊκών Σπουδών 10, Κέρκυρα 1982, σσ. 51.

38. Για τη χρονολόγηση της ανοικοδόμησης των θεάτρων στη Βενετία από την εκτενή βιβλιογραφία βλ. Bernardi, Gian Giuseppe: «Il teatro musicale della Serenissima. I Teatri» στο *Rivista di Venezia* 1930, Αριθ.2, σελ. 94-100, Αριθ. 3, σελ.134-140 & 1931, Αριθ.11, σελ. 528-541, Grabinski-Broglio, Luigi: *I Teatri d'Italia e le principali piazze teatrali estere*, Società editoriale Milano, Teatrale, 1907, Mangini, Nicola: *I Teatri di Venezia*, Mursia editore, 1974, σσ. 336, του ίδιου: *Drammaturgia e spettacolo tra settecento e ottocento, Studi e ricerche*, «Biblioteca di Cultura», Liviana Editrice in Padova, 1979, σσ. 172, Mancini, Franco - Muraro, Maria Teresa - Povoledo, Elena: *I Teatri del Veneto*, έχουν εκδοθεί οι Τόμοι II: 1985, σσ. 401, III: 1988, σσ. 451, IV: 1992, σσ. 352, Regione del Veneto Giunta Regionale - Corbo e Fiore Venezia, που αναφέρονται σε διάφορα θέατρα βενετσιάνικων επαρχιών, ενώ εκκρεμεί η έκδοση του πρώτου τόμου που αναφέρεται στα θέατρα της laguna.

39. Τα άλλα θέατρα που δημιουργούνται στα Επτάνησα κατ' αρχήν έπονται χρονολογικά και σε κάποιο ποσοστό ακολουθούν το πρότυπο της λειτουργίας του Σαν Τζιάκομο.

χρόνια συνεχούς λειτουργίας μέχρι την αυγή του 20ου αιώνα. Η παράδοση που συγκροτεί αυτή η παρουσία, καθώς και η διαπίστωση ότι μέσω του Σαν Τζιάκομο πραγματώνεται η διασύνδεση μορφών του ελληνικού θεάτρου με ιταλικές θεατρικές εκφράσεις, αποτελούν ένα μοναδικό φαινόμενο που η μελέτη του ενδέχεται να αποκαλύψει πτυχές της ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου λίγο γνωστές μέχρι τις μέρες μας.

3. Οι όροι λειτουργίας του θεάτρου

Η δυναμική παρουσία του μελοδράματος στις βενετσιάνικες σκηνές αρχίζει το 1637, με την περίφημη παράσταση της *Ανδρομέδας*, με μουσική του Francesco Manelli da Tivoli πάνω σε λιμπρέττο του Benedetto Ferrari della Tiorba⁴⁰. Πρόκειται για την πρώτη δημόσια παρουσίαση όπερας στην ιστορία του ευρωπαϊκού θεάτρου, η οποία και θα αποτελέσει τον έναυσμα για μια συνεχόμενη και σχεδόν αποκλειστική κυριαρχία του είδους στα βενετσιάνικα θέατρα⁴¹. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ήδη τον 17ο αιώνα είναι ορατή η παρακμή της βενετσιάνικης θαλασσοκρατορίας και να υποθέσουμε ότι μέσα στις συνθήκες αυτές η ελαφρότητα και η ψυχαγωγία λειτουργούσαν ως αντίδοτο στην αποπνικτική αίσθηση παρακμής την οποία βίωναν οι υπήκοοι της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας⁴². Η αίσθηση της οικονομικής παρακμής και της συρρίκνωσης της Βενετίας θα γίνει ακόμη πιο έντονα αντιληπτή στους Βενετσιάνους αλλά και στους υπηκόους που ζούν μακριά από την laguna μετά την πώση του Χάνδακα. Το κλίμα αυτό μεταφέρεται σε όλες τις βενετικές κτήσεις, οι οποίες, αναμφίβολα, ζούν κάτω από την διαρκή επιθυμία να ταυτιστούν με τη μητρόπολη. Ανάλογα με την πραγματική απόσταση ή με το βαθμό ανάπτυξης και το επίπεδο της διαδικασίας εναρμονισμού με την βενετσιάνικη κοινωνία, από τα μέσα του 17ου αιώνα, σε κάθε πόλη κτίζεται ένα δημόσιο θέατρο που ακολουθεί τον προγραμματισμό και τις επιλογές που χαρακτηρίζουν τη θεατρική ζωή της μητρόπολης⁴³. Η περιφερειακή αυτή θεατρική δραστηριότητα θα οδηγήσει τους ιταλικούς θιάσους σε μια διαρκή κινητικότητα, δημιουργώντας ταυτόχρονα και ένα αρκετά ανεπτυγμένο κύκλωμα θεατρικής παραγωγής με μπρεσάριους,

40. Για την εμφάνιση και καθιέρωση του μελοδράματος στις βενετσιάνικες σκηνές κατά τον 17ο και 18ο αιώνα από την πλούσια βιβλιογραφία βλ. ενδεικτικά: Arnaldi, Girolamo e Stocchi, Manlio (a cura di): *Storia della Cultura Veneta*, «Il Settecento», Vol. 5/1, Neri Pozza Editore, Vicenza 1985, Branca, Vittore (a cura di): *Storia della civiltà veneziana*, «Dall'età barocca all'Italia contemporanea», Vol.III, Sansoni Editore, Firenze 1979, AA.VV.: *Dal museo alla Città. Cultura e società veneta del Settecento*, «Itinerari Dadattici» 6, Soprintendenza ai beni artistici e culturali e storici di Venezia – Sezione didattica, Venezia s.d., Worshtorne, Towneley Simon: *The Venetian Opera in the Seventeenth Century*, Clarendon Press, 1954.

41. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε ένα τεράστιο αριθμό λιμπρέττων και παραστάσεων των οποίων η καταλογογράφηση αποτελεί ζητούμενο της θεατρολογικής αλλά και της μουσικολογικής έρευνας. Ενδεικτικά μπορούμε να πούμε ότι μόνο για την Κέρκυρα από την εποχή της λειτουργίας του θεάτρου μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα τα λιμπρέττα που έχουν ήδη εντοπιστεί ξεπερνούν τον αριθμό των 250.

42. Εκτός από τις συλλογικές ιστορικές εργασίες που αναφέρθηκαν ήδη (βλ. ανωτ. υποσημ. 40), σκόπιμο είναι να αναφέρουμε και τα ακόλουθα έργα: Gozzi, G. - Knappont M.: *Storia della Repubblica di Venezia, dalla guerra di chioggia all' riconquista della terraferma*, Utet-Libreria, Torino 1986, των ίδιων μαζί με Scarabello, G.: «La Repubblica di Venezia nell'età moderna, dal 1517 alla fine della Repubblica» στο: *Storia d'Italia* (a cura di Giuseppe Balasso), Vol.12, Tomo secondo, Utet-Libreria, Torino 1992. Ειδικά για την Ενετοκρατία στην Κέρκυρα βλ. Bacchion, Eugenio: *Il dominio veneto su Corfu (1386-1797)*, Altino, Venezia 1956.

43. Για το θέμα βλ. τη βιβλιογραφία που αναφέρεται στην υποσημείωση 38.

σκηνογράφους και χορογράφους, μουσικούς, ηθοποιούς, τραγουδιστές και χορευτές που συμβάλλουν στη διάδοση του μελοδράματος σε όλες τις βενετσιάνικες κτήσεις.

Το θέατρο Σαν Τζιάκομο εντάσσεται από την αρχή στη λειτουργία αυτή. Είναι το πρώτο ελληνικό θέατρο που ακολουθεί τα πρότυπα λειτουργίας που καθιερώνει στην υπόλοιπη Ευρώπη η βενετσιάνικη θεατρική πρακτική του 18ου αιώνα. Το θέατρο βέβαια ακολουθεί επιλογές ρεπερτορίου με γνώμονα την προσπάθεια ικανοποίησης των γούστων του κοινού, την ικανοποίηση της ανάγκης του για ψυχαγωγία, αλλά, κυρίως, στοχεύει στην εξυπηρέτηση μιάς άλλης σκοπιμότητας: ζητούμενο είναι η δημιουργία ενός χώρου κοινωνικής συναναστροφής, συνεύρεσης και επικοινωνίας, αλλά και επιβεβαίωσης της κοινωνικής θέσης των θεατών. Η αντιμετώπιση του θεάτρου ως μέσου κοινωνικής προβολής και καταξίωσης χαρακτηρισίζει όχι μόνο το βενετσιάνικο πρότυπο, αλλά και τη θεατρική ζωή σε όλη την Ευρώπη. Η τάση αυτή διαφάνεται στην εισήγηση - αναφορά των συνδίκων Θεοτόκη και Μπενέτο Τριβόλη του 1733⁴⁴. Παρά το γεγονός ότι γίνεται μνεία ηθοποιών (*comici*) και όχι τραγουδιστών⁴⁵, σύμφωνα με τα λεγόμενα των δύο συνδίκων: «*προκύπτει ένα σχέδιο εισαγωγής των μουσικών έργων*»⁴⁶. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι η πρώτη παράσταση μελοδράματος του 1733, είχε κάποια θετική ανταπόκριση από το κοινό, και βέβαια συμβάλλει στην εδραίωση της επιθυμίας να ακολουθηθεί η κερκυραϊκή κοινωνία το βενετσιάνικο μοντέλο. Η συνέχεια του κειμένου περιλαμβάνει πρόταση για συγκεκριμένα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν από τις αρχές στην κατεύθυνση ένταξης μουσικών στοιχείων στα παρεχόμενα θεάματα και στην χρησιμοποίηση χορωδών και ορχήστρας. Η εισήγηση των δύο συνδίκων θα οδηγήσει ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του θεάτρου στην παράσταση θεαμάτων που συνδυάζουν το λόγο με τη μουσική και στην παρουσίαση θεατρικών βραδιών που περιλαμβάνουν μια *opera seria* ή *giocosa* και ένα *ballo*, μια χορογραφία που συμπληρώνει το πρόγραμμα της βραδιάς. Τα θεάματα παρουσιάζονται στο κοινό κατά την διάρκεια του φθινοπώρου και των εκδηλώσεων του Καρναβαλιού, που σε γενικές γραμμές μοιάζει να ακολουθεί την παράδοση μεγάλης διάρκειας και χαρακτηρισίζει τη ζωή στη laguna της Βενετίας, δημιουργώντας έτσι μια θεατρική περίοδο που αρχίζει από την 1η Οκτωβρίου και τελειώνει την Κυριακή της Τυρηνής⁴⁷. Η λειτουργία του θεάτρου εξασφαλίζεται με την ανάθεση της παροχής θεατρικών υπηρεσιών εργολαβικά (*impresa*) σε πρόσωπο επιλεγμένο από την διοίκηση, τον *impresario* (εργολάβο), μετά από διεξοδική μελέτη των προτάσεων λειτουργίας για τον προγραμματισμό των παραστάσεων που κάθε εργολάβος καταθέτει, ποροφάνει μετά από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Οι παραστάσεις των μουσικών θεαμάτων με συμμετοχή ορχήστρας και τραγουδιστών επιλέγονται, επομένως, από τον εργ-

44. ANK, Evet., Φ. 41, Υπ.17, φ. 526-536, «Relazione dei sindici dell' anno 1733». Στην εισήγηση αυτή αναφέρεται ο Βροκίνης, δ.π., ενώ ο Levi, δ.π., σελ.87-88, την εντοπίζει και την χαρακτηρίζει ως εξής: «*abbastanza interessante e ben fatta, curiosita sull' andamento dei teatri*».

45. Στα λιμπρέττα του 18ου αιώνα οι μετέχοντες στο θέαμα επονομάζονται *attori*, δηλαδή ηθοποιοί, ασχέτως του αν πρόκειται για τραγουδιστές.

46. «*Rifletendo a questo rischio succede un progetto d'introdurre l'Opera in Musica...*» ANK, Evet., δ.π..

47. Για τη λειτουργία του Καρναβαλιού στη Βενετία υπάρχει επίσης μεγάλη και σημαντική βιβλιογραφία. Ανάμεσα στο μεγάλο αριθμό των δημοσιευμάτων βλ. Reato, Danilo: *Storia del Carnevale di Venezia*, Filippi Editore, Venezia 1991, όπου και σχετική βιβλιογραφία. Τα θέματα του καρναβαλιού στη Βενετία εξετάζονται και σε όλες τις εκδόσεις που σχετίζονται με την ιστορία της βενετσιάνικης ζωής, όπως οι πολυτομείς συλλογικές εκδόσεις *Storia della Cultura Veneta* (Διεύθυνση έκδοσης: Gianfranco Piena), Neri Pozza Editore, 6 τόμοι, Vicenza 1985, *Storia della Civiltà Veneziana* (διεύθυνση έκδοσης: Vittore Branca), Sansoni Editore, 4 τόμοι.

γολάβο, αλλά πρέπει να τύχουν της έγκρισης της Επιτροπής του Θεάτρου. Προβλέπεται ακόμη μικρός αριθμός χορευτικών εσπερίδων (cavalchine), αυστηρά καθορισμένων κατά τις ημέρες κορύφωσης των εκδηλώσεων του Καρναβαλιού, όπως και μικρός αριθμός «ευεργετικών» ή «τιμητικών» παραστάσεων είτε προς όφελος του μιτρεσάριου είτε προς όφελος κάποιου από τους ηθοποιούς και τραγουδιστές που λαμπρύνουν με την παρουσίά τους το θέατρο. Οι ηθοποιοί και οι τραγουδιστές είναι Ιταλοί, ενώ στην ορχήστρα και τη χορωδία συχνά χρησιμοποιούνται και Κερκυραίοι⁴⁸. Στην πορεία, η διοίκηση θα καθορίσει εφάπαξ ετήσια επιδότηση καθώς και το ύψος της επιχορήγησης της δραστηριότητας αυτής από κονδύλια με απόφαση του «Μανίφικου Κοινοβίου» της κοινότητας. Πρόκειται για ένα μοντέλο λειτουργίας κοινό σε όλη την Ευρώπη, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί, πολύ αργότερα, μετά τα μέσα του 19ου αιώνα, και από τα άλλα δημοτικά θέατρα που θα ιδρυθούν σε διάφορα αστικά κέντρα του νεαρού ελληνικού κράτους. Το μοντέλο αυτό εισάγεται στον ελλαδικό χώρο από το Σαν Τζιάκομο και τείνουμε να δεχθούμε ότι τα νεότερα δημοτικά θέατρα αντιγράφουν το νομοθετικό πρότυπο από τα κείμενα που θεσμοθετούν το κερκυραϊκό θέατρο⁴⁹.

Ένα πρόσθετο στοιχείο που δείχνει τον προσανατολισμό του κοινού στην προσπάθεια μίμησης του βενετσιάνικου προτύπου είναι και το μεγάλο ενδιαφέρον που δείχνουν οι Κερκυραίοι για τα ζητήματα κατοχής των θεωρείων του θεάτρου. Από τα *Argomenti...*, συχνά, διαπιστώνουμε ότι, για μεγάλα διαστήματα, το Συμβούλιο της Πόλης ασχολείται μόνο με ζητήματα διάθεσης των θεωρείων μετά από διαμαρτυρίες⁵⁰ διαφόρων Nobile di Corfu που θεωρούν ότι η θέση που τους διατίθεται δεν είναι αντάξια της κοινωνικής τους τάξης⁵¹. Άλλωστε, και μια μαρτυρία⁵² που έχουμε από την παρακολούθηση παράστασης στο θέατρο

48. Βλ. την εισήγηση των Θεοτόκη - Τριβόλη του 1733, ANK, δ.π. Πάντως, από τα μέσα του 19ου αιώνα αρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους και Έλληνες μουσικοί, χορευτές και ηθοποιοί.

49. Η Πάτρα και η Σύρος αποτελούν τα πιο γνωστά παραδείγματα. Κατά πάσα πιθανότητα ο κανονισμός λειτουργίας του θεάτρου «Απόλλων» της Σύρου που χτίζεται το 1864, χρησιμοποιήθηκε ως πρότυπο του κανονισμού λειτουργίας του Σαν Τζιάκομο του 1853. Βλ. την υποσημείωση 598, σελ. 704, στην Φεσσά, δ.π., ενώ τα θέματα που σχετίζονται με τον τρόπο λειτουργίας του θεάτρου μέσα από νομικά έγγραφα του Ιστορικού Αρχείου Κερκύρας παρουσιάζει, για τον 19ο αιώνα, ο Καπάδοχος, δ.π.

50. Βλ. σχ., Βροκίνης, δ.π., ANK, Evet., Φ.78, Υ.π. 3, 21 & 22.

51. Αντίστοιχα είναι τα προβλήματα που ανακύπτουν και στη Βενετία με τα διάφορα θέατρα. Οι φάκελλοι των θεάτρων που φυλάσσονται στο Archivio di Stato βρίθουν επιστολών από εκπροσώπους πρεσβειών και ευγενείς που απαιτούν δωρεάν προνομιακές θέσεις, γεγονός που υποχρεώνει τις αρχές να καθορίσουν τη διαδικασία και τα προσόντα που απαιτούνται για την απόκτηση των θεωρείων. Ειδικά στη σειρά *Inquisitori di Stato*, Busta No 914: «Teatri», Filza 9: Ambasciatori Esteri - Palchi, Filza 10: Suppliche di Ambasciatori - Palchi. Metodo che si tiene dai Ministri da ricercare i Palchi - Memorie del metodo da tenersi per li Palchi estratti da Sua Serenita per uso delli Ministri Forestieri - Catalogo di Palchi dei ministri forestieri per ogni teatro. Το θέμα αποτελεί αντικείμενο συστηματικής διαπραγματεύσεως στον Giazotto, Remo: «La guerra dei palchi» στο περ. *Rivista Musicale Italiana*, 1967, Αριθ. 2, σελ. 245-286, Αριθ. 3, σελ. 465-505, 1969, Αριθ. 5, σελ. 907-935 και 1971, Αριθ. 6, σελ. 1034 -1052. Στο θέμα συχνά αναφέρονται και τα έργα των Mangini, Ivanovich, Borghi, δ.π.

52. Από τους περιηγητές που αναφέρει ο Κυριακός Σμόποπουλος στο Β' Τόμο του έργου *Ξένοι Ταξιδιώτες στην Ελλάδα* παραθέτει μια ενδιαφέρουσα μαρτυρία από παρακολούθηση παράστασης στο Σαν Τζιάκομο από τον André Grasset Saint-Sauveur (σελ.524 κ.ε.) στην δεκαετία του 1790. Οι περιηγητές συχνά παρέχουν πληροφορίες για κερκυραϊκές παραστάσεις. Πολύτιμος οδηγός για την βιβλιογραφία των περιηγητών στο Βιργιοπούλου, Ιόλη - Πολυκανδριώτη, Ράνια: *Περιηγητικά κείμενα για την Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο. Κατάλογος συντομευμένων τίτλων*, έκδ. Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών

Σαν Τζιάκομο από τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα, παρουσιάζει τη συνήθη εικόνα της θεατρικής ζωής που είναι κοινή για ολόκληρη την Ευρώπη: Οι θεατές μετά την πρώτη παράσταση όπου παρακολουθούν με κάποιο ενδιαφέρον το θέαμα, εξακολουθούν να πηγαίνουν και στις επόμενες, αδιαφορώντας απολύτως για τα επί σκηνής γινόμενα και, στρέφοντας το ενδιαφέρον τους σε διπλανά θεωρεία, επιδιώκουν την επικοινωνία με πρόσωπα του άλλου φύλου που δύσκολα θα μπορούσαν να προσεγγίσουν σε κάποια άλλη κοινωνική συναναστροφή και βέβαια οι άρρενες θεατρόφιλοι κάνουν επιδείξη της ευμάρειας και της εξουσίας τους προσπαθώντας να κατακτήσουν με εντυπωσιακές προσφορές τις πριμιτιβότρες του θιάσου⁵³. Στο πλαίσιο αυτό λειτούργησε το Θέατρο Σαν Τζιάκομο, όχι μόνο κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα που μας απασχολεί εδώ, αλλά και κατά τη διάρκεια του 19ου, για να κληροδοτήσει μια στέρεη παράδοση στο νέο Δημοτικό Θέατρο της Κέρκυρας από τις αρχές του 20ού αιώνα.

4. Οι παραστάσεις μελοδραμάτων του 18ου αιώνα

4.1. Η συλλογή των πληροφοριών

Η έρευνα για το θέατρο Σαν Τζιάκομο πάντα προσέκρουε στην έλλειψη πληροφοριών για τις παραστάσεις. Το πρόβλημα αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι το αρχείο του θεάτρου καταστράφηκε κατά τη διάρκεια της πυρκαϊάς στο νέο Δημοτικό Θέατρο, το 1943, καθώς και στο γεγονός ότι μέχρι το τέλος της Ενετοκρατίας δεν υπήρχε τυπογραφείο στην Κέρκυρα⁵⁴ στο οποίο να τυπώνονται τα λιμπρέττα. Κατά τη συνήθη πρακτική των θεάτρων, όλες οι πληροφορίες για τη διανομή και τη χρονολογία της παράστασης υπήρχαν στη σελίδα τίτλου της έκδοσης του κειμένου του παριστώμενου μελοδράματος. Το ίδιο πρόβλημα υπάρχει και για τις αφίσες που αναγγέλουν την παράσταση της βραδιάς ενημερώνοντας τους θεατές⁵⁵. Η πρώτη παράσταση μελοδράματος του 1733 που αναφέρεται στη μελέτη του Λαυρέντιου Βροκίνη ήταν επομένως αβέβαιη, μέχρι σήμερα, αφού ο τίτλος του έργου ήταν άγνωστος

του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 1992, σσ. 105, τώρα στα *Τετράδια εργασιών του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών*, Αριθ.17 «Περυγητικά Θέματα», Αθήνα 1993, σελ. 17-155.

53. Πρακτική που βρήκε μιμητές και στα άλλα δημοτικά θέατρα που δημιουργήθηκαν κατά τον 19ο αιώνα σε άλλες ελληνικές πόλεις, δηλαδή μετά από ένα περίοδο αιώνα, στην Πάτρα και στη Σύρο. Βλ.σχ., Μπακουνάκης, Νίκος: *Το φάντασμα της Νόρμα Η υποδοχή του μελοδράματος στον ελληνικό χώρο το 19ο αιώνα Ερμούπολη - Πάτρα, Καστανιώτης*, Αθήνα 1991, σσ. 181.

54. Για την άφιξη του τυπογραφείου στην Κέρκυρα το Φεβρουάριο του 1798, κατά την περίοδο δηλαδή της επικράτησης των Γάλλων Δημοκρατικών (1797-1799), βλ. Κονόμος, Ντίνος: «Επτανησιακός Τύπος 1798-1864 (Ημίφυλλα, φυλλάδια, εφημερίδες και περιοδικά)» *Επτανησιακά φύλλα*, Τόμος Ε', Αθήνα 1964, σσ. 142.

55. Θα πρέπει να υποθέσουμε ότι η αναγγελία της παράστασης γίνεται κατά τον ίδιο τρόπο που αναφέρεται για το θέατρο στην Κεφαλονιά. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παραθέτει ο Ευαγγελάτος, η αναγγελία γινόταν κατά τον ακόλουθο τρόπο: «...το πρόγραμμα της παραστάσεως εγράφτο επί πινακίδος ανηρτημένης δια σχοινίου εις τον δρομίσκον του θεάτρου εκ της μιάς πλευράς μέχρι της άλλης...», δ.π., σελ. 171. Κατά μια πληροφορία που μου έδωσε ο εραστής του κερχυραϊκού θεάτρου Μάχος Ρούσης η ίδια πρακτική ακολουθήθηκε και στην Κέρκυρα. Θα πρέπει να υποθέσουμε όμως ότι, μετά από την γενίκευση της χρήσης του τυπογραφείου, αυτή η παράδοση θα πρέπει να συνεχίστηκε με τυπωμένες αναγγελίες αντίστοιχες με εκείνη του 1847 που παραθέτει με φωτογραφική αναπαραγωγή η Αλίκη Νικηφόρου - Testone στο *Αρχείο εκτελεστικής αστυνομίας (1818-1866)*. *Συνοπτικό Ευρετήριο*, έκδ. Ιστορικού Αρχείου

από την έρευνα και τα σχετικά με το Θέατρο Σαν Τζιάκομο δημοσιεύματα⁵⁶. Πρέπει να θεωρήσουμε ως δεδομένο ότι οι Κερκυραίοι ακολούθησαν κατά γράμμα την πρακτική των Βενετσιάνων, σύμφωνα με την οποία η ύπαρξη εντύπου με το κείμενο του μελοδράματος, του λιμπρέττου, ήταν απαραίτητο στοιχείο της παράστασης. Επομένως, η αναζήτηση των πληροφοριών για τη λειτουργία του θεάτρου Σαν Τζιάκομο έπρεπε να στραφεί στη μέλητη των συλλογών λιμπρέττων που φυλάσσονται σε ιταλικές βιβλιοθήκες, αφού και στην Κέρκυρα όλα λιμπρέττα κυκλοφόρησαν κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα απείρως να έχουν τυπωθεί στη Βενετία ή έστω σε κάποια άλλη βενετική κτήση. Αρωγοί στην προσπάθεια εντοπισμού των κερκυραϊκών λιμπρέττων είναι οι πολλοί κατάλογοι - οδηγοί θεατρικών έργων που κυκλοφόρησαν στην Ιταλία ήδη από τον 18ο αιώνα μέχρι τις μέρες μας⁵⁷ και περιλαμβάνουν πληροφορίες για μελοδράματα από τον 17ο αιώνα. Από τους καταλόγους αυτούς συλλέγονται αρκετές σημαντικές και εν πολλοίς άγνωστες, πληροφορίες για τη δραστηριότητα του Θεάτρου Σαν Τζιάκομο καθ' όλη τη διάρκεια του 18ου αιώνα. Οι πληροφορίες αυτές, στο βαθμό που κάτι τέτοιο ήταν δυνατό, επαληθεύθηκαν από αυτοψία στις συλλογές διαφόρων βιβλιοθηκών της Βενετίας⁵⁸. Πολλές από τις πληροφορίες για τη δραστηριότητα του θεά-

Κερκύρας, Κέρκυρα 1991, σελ. 117. Είναι άγνωστο από πότε άρχισε η εκτύπωση των ανακοινώσεων, όπως και το που μπορεί να βρίσκονται, αν διασώζονται, αυτές οι αναγγελίες.

56. Βλ. οχ., Λεωτάκος, Καπάδοχος, Σιδέρης, Λάσκαρης, ό.π. και ιδιαίτερα Χυτήρης, ό.π., σελ. 57, υποσημ. 2.

57. Από τους καταλόγους ιταλικών λιμπρέττων και θεατρικών έργων που έχουν κατά καιρούς εκδοθεί εντοπίζονται σημαντικές πληροφορίες για τα βενετσιάνικα θέατρα. Οι κυριότερες εκδόσεις είναι οι ακόλουθες: Allacci, Lione: *Dramaturgia di Lione Allacci accresciuta e continuata fino all'anno MDCCLV*, (1016 colonne = στήλες), Presso Giambatista Pasquali con Licenza de' Superiori, In Venezia MDCCLV [1755], Ristampa anastatica a tiratura limitata, Bottega d'Erasmo, Torino 1966. Aloisi, Giovanna - Guffaro, Stefania - Iovinelli, Maria Teresa (a cura di): *I libretti per Musica della Biblioteca del Burcardo*, S.I.A.E. - Biblioteca e Raccolta Teatrale, s.d., σσ.445. Bonlini, Carlo Giovanni: *Le glorie della poesia e della musica contenute nell'essatta notizia di teatri della città di Venezia e nel catalogo purgatissimo de drammi musicali, quivi sin' hora rappresentati con gli autori della poesia e della musica, e con le annotazioni a suoi luoghi proprij*, Carlo Bonarigo, Venezia 1730, σσ. 230. Groppo, Antonio: *Catalogo di tutti i drammi per musica recitati ne' teatri di Venezia dall' anno 1637 all' anno 1745*. La Gioia, Diana: *Libretti Italiani d' Operetta Nella Biblioteca Nazionale Centrale di Roma*. Coll. "Biblioteconomia e Bibliografia Saggi e Studi" (Dir.Franc.Barberi), No. 11, Leo S.Olschki Editore, Firenze MCMLXXIX, σσ.135. Loewenberg, Alfred: *Annals of Opera 1597-1940 Compiled from the original sources*, with an Introduction by Edward J.Dent, W.Heffer & Sons Limited, Cambridge 1943, σσ.879, second edition revised and corrected in 2 Vols: 1756 columns, Societas Bibliographica, Geneve 1955. Mori, Elisabetta: *Libretti di melodrammi e balli del secolo XVIII. Fondo Ferrioli della Biblioteca Apostolica Vaticana*. Coll. "Biblioteconomia e Bibliografia Saggi e Studi" (Dir.Franc.Barberi), No 19, Leo S.Olschki Editore, Firenze MCMLXXXIV, σσ. 226. Negri, Emanuela: *Catalogo dei Libretti del Conservatorio Benedetto Marcello*, Vol. I: σσ. 393. Carboni, Sabina: *Catalogo dei Libretti del Conservatorio Benedetto Marcello*, Vol. II: σσ. 357,. Coll. «Historiae Musicae Cultores Biblioteca LXVI», Conservatorio Benedetto Marcello - Fondazione Ugo e Olga Levi Giunta Regionale del Veneto, Leo S.Olschki Editore, Firenze MCMXCIV. Sartori, Claudio: *I Libretti Italiani a stampa dalle origini al 1800. Catalogo analitico con 16 indici*. Bertola e Locatelli Editori., Vol. I: σσ. 452, Cueno 1990, Vol. II: σσ. 446, 1990, Vol. III: σσ. 526, 1991, Vol. IV: σσ. 495, 1991, Vol. V: σσ. 575, 1992, Vol. VI: σσ. 573, 1993. Sonneck, Oscar George Theodore: *Catalogue of Opera Librettos printed before 1800*, Vol. I.-II Washington Government Printing Office, 1914, σσ. 1674. Strohm, Reinhard: *Die Italienischen Oper im 18 Jahrhundert. Taschenbuecher zu Musikwissenschaft*, Herausgegeben von Richard Schaa, Heinrichscofen's Verlag, Wilhelmshaven 1979, σσ. 398. Towers, John: *Dictionary - Catalogue of operas and operettas*, 2 Vols., σσ. 1045, Da Capo Press, New York 1967. Wiel, T.: *I teatri musicali di Venezia nel Settecento*, Visentini, Venezia 1897.

58. Βιβλιοθήκη για την όπερα, τη μουσική και το θέατρο στο νησί του San Giorgio Maggiore, όπου στεγάζεται η Fondazione Giorgio Cini και η βιβλιοθήκη της Casa Carlo Goldoni της Βενετίας.

τρου μετά το 1771 είναι καταγεγραμμένες και στην ετήσια έκδοση *Indice de Teatrali Spetacoli*. Πρόκειται για έναν συνολικό κατάλογο παραστάσεων μελοδράματος και χοροδράματος όλων σχεδόν των βενετσιάνικων θεάτρων που λειτούργησαν κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα της Ενετοκρατίας προς χρήση των μπρεσάριων και των δημοτικών αρχών που περιλαμβάνει τα ονόματα των μελών των διαφόρων περιοδεύοντων θιάσων, που συνοδεύονται από αναλυτικά ευρετήρια⁵⁹. Από τη συστηματική εξέταση όλων αυτών των πηγών καταγράφονται πληροφορίες για ενενήντα περίπου παραστάσεις μελοδράματος και χοροδράματος επιτρέποντας τη δημιουργία μιας σαφούς εικόνας για τη δραστηριότητα του Nobile Teatro di Corfù⁶⁰.

4.2. Η παράσταση του 1733

Η πρώτη πληροφορία που προκύπτει από την έρευνα όπως περιγράφεται ως εδώ αναφέρεται στην παράσταση του 1733. Οι πληροφορίες που υπήρχαν για την παράσταση αυτή ήταν ελάχιστες και προέρχονταν από τη μελέτη του Λαυρεντίου Βροκίνη, ο οποίος όμως δεν ανέφερε ούτε τον τίτλο ούτε και τον συγγραφέα του έργου, με αποτέλεσμα η πληροφορία να μην θεωρείται βέβαιη, αφού, πράγμα σπάνιο για το συγγραφέα, δεν υπήρχε και καμιά αποδεικτική τεκμηρίωση αυτής της πληροφορίας⁶¹. Οι υπόλοιπες πληροφορίες, ελάχιστα διαφωτιστικές για την παράσταση, προέρχονται από την *Relazione* των συνδίκων του 1733 (από την οποία συνάγει αρκετά αυθαίρετα ο Βροκίνης την πληροφορία). Από την έκθεση των συνδίκων μαθαίνουμε ότι έγινε κάποια παράσταση με ευθύνη του Carlo Grassi. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των δύο συνδίκων «Ο Carlo Grassi που κατά την διάρκεια του Καρναβαλιού διέτελεσε μπρεσάριος του θιάσου έχασε μια σημαντική ποσότητα χρημάτων στην εξάσκηση του λειτουργήματος αυτού...»⁶². Αυτή είναι και η μόνη θετική πληροφορία που αντλούμε από τις αρχειακές πηγές. Την αοριστία για το ποιά είναι η παράσταση αίρει μια εγγραφή στον Allacci καθώς και η καταλογογράφηση ενός λιμπρέττου από τον Sartori. Σύμφωνα με αυτές τις δύο εγγραφές πρόκειται για την παράσταση του έργου *Iérawn Týrannos των Συρακουσών* και η περιγραφή του είναι η ακόλουθη:

1. GERONE TIRANNO DI SIRACUSA⁶³

Drama per musica di rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù l'autunno dell'anno 1733. Dedicato a sua eccellenza il signor Niccolo Erizzo II proveditor generale di Mare.

59. Οι *Indice de Teatrali Spetacoli* είναι μια αρκετά σπάνια έκδοση, της οποίας η σειρά εκτείνεται από τα μέσα περίπου του 18ου μέχρι τα μέσα σχεδόν του 19ου αιώνα. Στη βιβλιοθήκη Giorgio Cini φυλάσσονται περί τα σαρανταπέντε τομεία της σειράς. Η συστηματική εξέταση του συνόλου ενδέχεται να προσθέσει σημαντικές πληροφορίες για τη δραστηριότητα του θεάτρου Σαν Τζιάκομο και κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα.

60. Περί τις τριανταπέντε παραστάσεις εντοπίζονται από τον Sartori, ό.π., έξι από τη συλλογή του μουσείου και της βιβλιοθήκης στην Casa Carlo Goldoni και οι υπόλοιπες από τους *Indice de Teatrali Spetacoli*.

61. Βροκίνης, ό.π., σελ. 21.

62. «Carlo Grassi che fu nel Carnevale decorso impressario de comici, professando aver perduto una somma grossa di Soldo...» ANK, Evet., Φ. 41, Υ.π., 17, φ. 531.

63. Σε κάθε παράσταση προηγείται αύξων αριθμός. Τα στοιχεία παρατίθενται όπως υπάρχουν στα λιμπρέττα ή στους καταλόγους. Αναγκαία είναι η, σε επόμενη φάση της έρευνας, επιβεβαίωση και διασταύρωση των ονομάτων των συνθετών και των συγγραφέων των λιμπρέττων από άλλες πηγές.

Personnagi: Achille Biasi di S. Germano, tenore virtuoso del duca di Sora (Gerone), Gabriele Giovane di Napoli, contralto virt. del princ. di Polleca (Eumene), Elisabetta Gasparini di Arpa Roma, soprana, virt. della princ. Vaini (Clotilde), Francesca Dieni di Napoli, soprana (Arpalice), Teresa Pampani di Modena (Lisarco), Elisabetta d'Alfisis, detta Passalacqua, di Bologna, contralta (Osmicle).

Intermezzi rappresentati da: Ippolita Costa di Bologna, soprana e Domenico Scipione de Cicco di Napoli, Basso.⁶⁴

Το λιμπρέττο τυπώθηκε στο Lecce, από τον Domenico Viverito, το 1733. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παραθέτει ο Sartori, συγγραφέας του λιμπρέττου είναι ο Aurelio Aureli⁶⁵. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η διανομή περιλαμβάνει τα ονόματα μερικών ηθοποιών που είναι αρκετά γνωστοί για την παρουσία τους στην μελοδραματική σκηνή, όπως η διάσημη Passalacqua⁶⁶, γεγονός που μας επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι πρόκειται για έναν θίασο «πρώτης διάλογης» για την εναρκτήρια παράσταση του Σαν Τζιάκομο⁶⁷. Άλλωστε και ο συγγραφέας είναι ένας από τους πύδ διάσημους της πρώτης εκατονταετίας του ιταλικού μελοδράματος. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμη και η επιλογή του έργου αφού έχει, όπως

64. Στον Allacci, ό.π., στην στήλη GE - 396 η εγγραφή είναι η ακόλουθη: «Gerone, Tiranno di Siracusa. Dramma per Musica rappresentato nel Teatro di S. Giacomo in Corfù l'Autunno dell'anno 1733 dedicato a S.E. il Sig. Niccolo' Erizzo II Provveditor Generale di Mare — in Lecce, per Domenico Viverito. 1733 in 8 — d' Incerto Λιμπρέττο» και στον Sartori, σελ. 33 του Α τόμου, όπου και ο γενικός κατάλογος των λιμπρέττων των έργων που παραστάθηκαν στην Κέρκυρα και η αναλυτική παράθεση της σελίδας τίτλου του λιμπρέττου στον Τόμο II, στην σελ. 292 (Αριθ. λιμπρ. 11576).

65. Η απόδοση της συγγραφής των λιμπρέττων είναι ένα αρκετά δυσεπίλυτο πρόβλημα, αφού συχνά με τον ίδιο τίτλο υπάρχουν λιμπρέττα διαφορετικών συγγραφέων. Συχνά μάλιστα συμβαίνει ο ίδιος συγγραφέας να παρουσιάζει το ίδιο λιμπρέττο με ελαφρά παραλλαγμένο ή ακόμη και διαφορετικό τίτλο. Στον Aurelli για παράδειγμα αποδίδονται και λιμπρέττα με τον τίτλο *Hierone Tiranno...* και *Ierone Tiranno...* με παραστάσεις από το 1688 ως το 1733 σε διάφορα ιταλικά θέατρα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Sartori το λιμπρέττο της Κέρκυρας φυλάσσεται στη βιβλιοθήκη της Gallipoli, αλλά από την εποχή κατάρτισης του καταλόγου του και μετά φέρεται ως χαμένο. Να σημειώσουμε ακόμη ότι με τον ίδιο τίτλο αναφέρονται δύο ακόμη λιμπρέττα: *Geronne, tiranno di Siracusa* με συγγραφέα τον γερμανό Hasse J.A. (1699-1783) και *Genrone (sic!) Tiranno di Siracusa* με συγγραφέα τον ιταλό A.Scarlatti (1659-1725), πρβλ. Towers, ό.π., σελ. 287-288.

66. Ειδική έρευνα απαιτείται για τον εντοπισμό των βιογραφικών των ηθοποιών που έδρασαν κατά τον 18ο αιώνα, η οποία ξεπερνά τις δυνατότητες του παρόντος άρθρου. Και εδώ η βιβλιογραφία είναι αρκετά πλούσια. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθοι τίτλοι: Bartoli, Saverio Francesco: *Notizie istoriche dei comici italiani che fiorirono intorno all'anno MDC fino a giorni presenti*, Conzatti, Padova 1782 και σε φωτογραφική αναπαραγωγή Ed. Forni, Bologna 1978, Campardon, Emile: *Les comédiens du roi de la troupe italienne pendant les deux derniers siècles. Documents inédits recueillis aux archives nationales*, πρώτη έκδοση 1880 και αναστατική έκδοση Slatkine Reprints, Geneve 1970, Malamani, Vittorio: *Il teatro lirico in Venezia nel secolo XVIII*, α.λ.σ., Rasi, Luigi: *I comici italiani. Biografia, bibliografia, iconografia*, 2 vol., Bocca, Firenze 1897 & 1905, αλλά και Sartori, Wiel, Worsthorne, ό.π.. Η έρευνα είναι απαραίτητη και για την επιβεβαίωση της ορθής γραφής των ονομάτων των ηθοποιών που μετέχουν στους θιάσους. Όπως θα παρατηρήσει ο αναγνώστης στη συνέχεια, όπου εκτίθενται οι πληροφορίες που συνέλεξαν, πολλά ονόματα ηθοποιών εμφανίζονται με διαφορετικές γραφές. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι αναπαράγονται οι γραφές των ονομάτων όπως αναφέρονται στις διάφορες πηγές. Μέχρι την τελική επιβεβαίωση της ακριβούς γραφής είναι αναπόφευκτο να αναπαράγονται και τα διάφορα λάθη που υπάρχουν στις πηγές και οφείλονται σε τυπογραφικές αβλεψίες ή σε λαθεμένη ενημέρωση των συντακτών των καταλόγων και των λιμπρέττων.

67. Η επιβεβαίωση —για τα ονόματα των ηθοποιών τουλάχιστον— θα μπορούσε να γίνει με την αναδρομή

φαίνεται από τον τίτλο, θέμα σχετικό με την ζωή του Ιέρωνα στην ελληνική πόλη των Συρακουσών της Κάτω Ιταλίας. Ίσως η επιλογή αυτή να δηλώνει την πρόθεση να επιβεβαιωθεί η συνέχεια στη σχέση της Ιταλίας με την Ελλάδα και συνακόλουθα η ειδική σχέση με την βενετική εξουσία που επιδιώκουν οι κερκυραίοι nobili⁶⁸. Η χρήση του θεάτρου με την έννοια αυτή εντάσσεται στην προσπάθεια εξομοίωσης με τον βενετσιάνικο τρόπο ζωής αλλά και στην προσπάθεια προβολής στη βενετική εξουσία της ιστορικής καταγωγής των Κερκυραίων και επομένως, της ισχυροποίησης του αιτήματος για αποδοχή της κερκυραϊκής ενγένειας.

4.3. Η περιστασιακή λειτουργία του θεάτρου 1734-1771

Για το διάστημα από την πρώτη παράσταση του 1733 και μέχρι το 1771 οι πληροφορίες, σε αντίθεση με τις χρονιές που ακολουθούν, είναι πολύ περιορισμένες⁶⁹. Από τις υπάρχουσες αρχειακές σειρές τεκμαίρεται η παρουσία του Carlo Grassi στην Κέρκυρα τουλάχιστον μέχρι το 1740. Ενδέχεται δε να διετέλεσε περιστασιακά μπρεσάριος του θεάτρου και να μην είναι αυτή η κύρια επαγγελματική του απασχόληση, αφού στην αλληλογραφία του με το συμβούλιο της πόλης αναφέρεται σε άλλα θέματα που σχετίζονται με εμπορικές δραστηριότητες.

Η μόνη μαρτυρία που έχουμε για τα χρόνια εκείνα προέρχεται από τα απομνημονεύματα του Casanova. Σύμφωνα με τα εκεί αναφερόμενα, στην Κέρκυρα, περί το 1745⁷⁰, δεν λειτούργησε το θέατρο και μάλιστα ο ίδιος παρακινημένος από γοητευτική σύζυγο βενετσιάνου αξιωματούχου, πήρε ειδική άδεια από τον Γενικό Προνοητή της Θάλασσας για να φέρει από το Ότσαντο περιπλανώμενο θίασο ηθοποιών της ιταλικής κωμωδίας. Από την περιγραφή των ηθοποιών υποθέτουμε ότι πρόκειται για θίασο *Commedia dell' Arte*, η επιβεβαίωση όμως των πληροφοριών που παραθέτει ο Casanova δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής⁷¹. Πάντως,

στην πρόφατα καταλογογραφημένη σειρά του Υγειονομείου. Η έρευνα στα αρχεία άφιξης και αναχώρησης πλοίων και επιβατών την χρονιά αυτή δεν απέδωσε όμως καρπούς, αφού από τη σειρά λείπουν όλοι οι κατάλογοι που αναφέρονται στην περίοδο 15.5.1732 έως 15.5.1733.

68. Για τις δυσκολίες αποδοχής των κερκυραϊκών τίτλων από την βενετική εξουσία βλ.σχ., Νικηφόρου, ό.π., σελ. 68, η οποία παραπέμπει στο Καραϊδάκης, Νίκος: *Civis Fedelis: l' avènement et l' affirmation de la citoyenneté corfiote (XVIème-XVII siècles)*, Frankfurt 1992.

69. Οι *Indice de Teatralli Spetacoli* που φυλάσσονται στη βιβλιοθήκη Giorgio Cini δεν αναφέρουν καμία πληροφορία για το διάστημα 1764 - 1772. Το ίδιο όμως συμβαίνει και για μετεγαγενέστερες χρονιές για τις οποίες έχουμε πληροφορίες από άλλες πηγές. Το κενό αυτό επομένως δεν είναι από μόνο του ικανό να στηρίξει την υπόθεση της διακοπής της λειτουργίας του θεάτρου. Θα πρέπει να σημειωθεί πως οι συντάκτες των *Indice...* καταγράφουν τις πληροφορίες εφόσον τα θέατρα ή οι μπρεσάριοι με κάποιο τρόπο τους έχουν στείλει τις σχετικές πληροφορίες. Πάντως για τα χρόνια 1733 - 1771 δεν υπάρχουν πληροφορίες σε καμία από τις υπόλοιπες πηγές.

70. Η χρονολογία δεν αναφέρεται στο βιβλίο του Καζανόβα, αλλά συνάγεται από τα λεγόμενα του συγγραφέα αν τα συσχετίσουμε με τις χρονολογίες που αναφέρει για άλλα γεγονότα σε χρονολογία κωντινή προς τη διαμονή του στην Κέρκυρα.

71. Casanova de Seingalt, Jacques: *Memoires. Histoire de ma vie*, Arlea, Paris 1993, σελ. 224-227 (πρόκειται για την πιο πρόσφατη και τη μόνη ολοκληρωμένη έκδοση του έργου). Οι περιπέτειες του Καζανόβα κατά την διάρκεια της παραμονής του στην Κέρκυρα ενέπνευσαν και τον Διονύσιο Ρώμα για την συγγραφή ενός από τα καλύτερα θεατρικά έργα του: *Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα*, περιλαμβάνεται στην έκδοση των

η παρουσία ενός θιάσου που παίζει ρεπερτόριο άλλο από το μελοδραματικό⁷² στην Κέρκυρα αποτελεί ένα ακόμη ενδιαφέρον ζήτημα προς διερεύνηση⁷³. Παρουσία θιάσων που παρουσιάζουν και παραστάσεις πρόζας κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα δεν τεκμηριώνεται από κάποια άλλη ένδειξη. Η αρκετά μεταγενέστερη ανακοίνωση της Επιτροπής Θεάτρου του Σαν Τζιάκομο (Comissione Teatrale) του 1814 επιτρέπει να υποθέσουμε ότι ενδεχομένως και σε παλαιότερες εποχές κάτι τέτοιο να συνέβη⁷⁴. Οι ελάχιστες πάντως πληροφορίες για το διάστημα 1733-1771 επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι για όλα αυτά τα χρόνια το θέατρο λειτούργησε περιστασιακά. Στην άποψη αυτή συνηγορεί και η αοριστία που διατηρεί ο Βροκίνης στο μελέτημά του. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Βροκίνης, μέχρι το 1760 διατηρείται σε εκκρεμότητα το καθεστώς διοίκησης του θεάτρου, η οποία αρέται τυπικά την χρονιά εκείνη με απόφαση του Προβλεπτή Φραγκίσκου Γρυμάνη⁷⁵.

4.4. Πρός τη συστηματική λειτουργία του θεάτρου (1771-1779)

Από το 1771 οι πληροφορίες για τις παραστάσεις είναι περισσότερες από τα προηγούμενα χρόνια. Η συχνότητα της παρουσίας ιταλικών θιάσων και τα πολλά ίχνη που αφήνουν στις διάφορες πηγές επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι το θέατρο ακολουθεί μια συστηματική λειτουργία μέχρι το τέλος σχεδόν του 18ου αιώνα. Συχνά συμβαίνει ακόμη και για τις χρονιές

θεατρικών του έργων του Ρώμα με επιμέλεια και εισαγωγή Φαίδωνος Μπουμπουλίδου (Διονυσίου Α. Ρώμα Θέατρον, Αθήνα 1987).

72. Το ότι πρόκειται για θίασο ιταλικής κωμωδίας το υποθέτουμε από την ακόλουθη περιγραφή του θιάσου: *«Je vis avec plaisir un Venitien que je connaissais et qui jouait Pantalon, trois actrices qui pouvaient plaire, un Polichinelle, un Scaramouche, et le tout me parut assez passable.»* Casanova, ό.π., σελ. 225.

73. Η άφιξη πάντως του θιάσου που αναφέρει ο Casanova δεν σημειώνεται σε κανένα από τα αρχαιακά έγγραφα του ANK. Η σειρά του Υγειονομείου στην οποία περιλαμβάνονται τα σχετικά με τις αφίξεις των πλοίων, την προέλευση τους, τον αριθμό, τα ονόματα και συχνά το επάγγελμα των επιβατών, στα χρόνια αυτά δεν έχουν καμία σχετική εγγραφή. Ενδέχεται βέβαια η γαλέρα να μην αποβίβαζε τους ηθοποιούς στο κεντρικό λιμάνι αλλά στο στρατιωτικό λιμάνι της Κέρκυρας, οπότε εξηγείται η μη αναφορά στην αρχαιακή σειρά του Υγειονομείου. Σύμφωνα με αυτό τον συλλογισμό η αναζήτηση τεκμηρίων για το πέρασμα του θιάσου από την Κέρκυρα θα πρέπει να αναζητηθεί σε άλλες αρχαιακές σειρές.

74. *«Il Teatro sara aperto la sera degli 15/27 corrente [Σημ. Agosto] sino al tutto il successivo Settembre S.V. Si daranno dalla Compagnia Comica completa con un Arlechino ed un Tiranno in tutto questo periodo trenta Rappresentazioni Comiche e Tragiche. [...] Essi impresarii apriranno il teatro nelle prossime successive Stagioni di Autunno e Carnovale la sera degli 10/22 Ottobre e termineranno l'ultimo giorno di Carnovale 1814. Le Rappresentazioni consistono in Comedie e Tragedie che serrano date da una compagnia completa comica. Un Intermezzo in Musica alternera lo spettacolo con delle buone Opere buffe»*. «Το θέατρο θα ανοίξει από τις 15/27 [Σημ. Αυγούστου] άλλως οποσδήποτε κατά την διάρκεια του Σεπτεμβρίου που ακολουθεί. Θα δοθούν από τον θίασο, ο οποίος θα πρέπει να είναι πλήρης και να περιλαμβάνει έναν Αρλεκίνο και έναν Τύραννο, τριάντα παραστάσεις Κωμωδίας και Τραγωδίας κατά την διάρκεια ολόκληρης αυτής της περιόδου [...] Οι ίδιοι εμπρεσάριοι θα ανοίξουν το θέατρο κατά την περίοδο του Φθινοπώρου και του Καρναβαλιού που ακολουθεί, την βραδιά της 10/22 Οκτωβρίου και θα σταματήσουν την τελευταία μέρα του Καρναβαλιού του 1814. Οι παραστάσεις θα είναι Κωμωδίες και Τραγωδίες και θα δοθούν από ένα θίασο σε πλήρη σύνθεση. Μοναδικό ιντερμέδιο θα ποικίλει το πρόγραμμα με αξιόλογες Κωμικές Όπερες», ANK, Αυτοκρατορικοί Γάλλοι, Φ. 81. Δεν αποκλείεται πάντως και η αλλαγή στις επιλογές να οφείλεται στην προσπάθεια των Γάλλων να διακόψουν τη συνήθεια του κοινού να παρακολουθεί όπερα, εάν θεωρήσαν ότι κάτι τέτοιο αποτελεί ενοχλητική για την εξουσία τους επιβίωση της Ενετοκρατίας. Πάντως, είτε κάτι τέτοιο οφείλεται σε πολιτική επιλογή, είτε όχι, δεν πρέπει να παραβλέψουμε και το γεγονός ότι οι Γάλλοι υποστηρίζουν ένα πολιτιστικό πρότυπο διαφορετικό από εκείνο των Βενετών.

75. Βλ. σ.χ., Βροκίνης, ό.π., σελ. 22-24 και τις εγγραφές στα *Argomenti...* ANK, Έντ.

εκείνες που δεν έχουμε τίτλους παραστάσεων να έχουμε πληροφορίες για την παρουσία θιάσων στην Κέρκυρα, γεγονός που μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι το καθεστώς των μπρεσάρων παρέμεινε σε ισχύ μέχρι την τελευταία δεκαετία αυτού του αιώνα⁷⁶ και συνεχίστηκε μέχρι τη μετατροπή του Σαν Τζιάκομο σε δημαρχείο και την ανανανοικοδόμηση του νέου δημοτικού θεάτρου.

Ανάμεσα στις παραστάσεις που παίζονται καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της περιόδου ξεχωρίζουν οι πρώτες παραστάσεις έργων του Goldoni, του Metastasio και του Chiari σε ελληνικό χώρο.

Η πρώτη παράσταση της περιόδου 1771 είναι με το *dramma giocoso* του Pietro Chiari, του αντιπάλου του Goldoni, με μουσική του Baldassare Galuppi, που περιγράφεται στη σελίδα τίτλου του λιμπρέτου⁷⁷ κατά τον ακόλουθο τρόπο:

2. IL MATRIMONIO PER INGANNO

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù nell'autunno dell'anno 1771. Dedicato a sua eccellenza Pietro Antonio Querini proveditor general da mar. Dedicata degl'impresari Ottavia Gheri e Giovanni Guadagnin.

Attori: Ottavia Gheri (Vespina), Francesca Brazzanti Polcelli (Dorilla), Marianna Moretti (Bellisa), Giovanni Guadagnin (Giorgino), Giuseppe Benini (march. Tulipano), Gioachino de Angeli (dott. Galerino), Appolonia Orlandi Guadagnin (Palamede).

Musica di Baldassar Galuppi, maestro della ducal capella di S. Marco.

Balli di Michele Corradini.

Scene del pittore ed architetto Alessandro Segalini.⁷⁸

Η απόδοση του λιμπρέττου στον Chiari, καθώς και της μουσικής στον Galuppi γίνεται από όλους τους καταλόγους. Άξιο σημείωσης είναι ότι είναι η μόνη φορά που το λιμπρέττο παρουσιάζεται με τον τίτλο *Matrimonio per Inganno*⁷⁹, ενώ υπάρχουν πολλές παραστάσεις ομότιτλων έργων που ανήκουν σε άλλους συγγραφείς⁸⁰. Το λιμπρέττο τυπώθηκε στη Βενετία από τον Giambatista Casali, το 1771.

76. Για το καθεστώς των μπρεσάρων κατά τον 18ο αιώνα, τα κερκυραϊκά αρχεία παρέχουν πλούσιο πληροφοριακό υλικό, μέρος του οποίου εντοπίζεται από τον Βροκίνη. Πολύ σημαντικό και αρκετά μεγάλο σε όγκο είναι το υλικό για τον 19ο αιώνα. Εντοπίζεται και στα Αρχεία της Ιονίου Γερουσίας αλλά και σε διάφορες άλλες αρχαικές σειρές.

77. Την παράσταση εντοπίζει και ο Χυτήρης, ό.π., σελ.51, αλλά με τον τίτλο *Il Marchese Villano*, ενώ ορθά αποδίδει τη μουσική στον B. Galuppi. Επειδή δεν διευκρινίζεται η αρχαική πηγή από την οποία την εντόπισε ο συγγραφέας, δημιουργούνται κάποια ερωτηματικά για την αιτία επιλογής της διαφορετικής ονομασίας.

78. Οι πληροφορίες υπάρχουν στον Sartori, ό.π., T.I , σελ. 33 και T. IV, σελ.106 (Αριθ. λιμπρ. 15206). Εδώ παρατίθενται αφού επιβεβαιώθηκαν με αντιπαραβολή του λιμπρέττου που ανήκει στη συλλογή της Casa Carlo Goldoni.

79. Με τον ίδιο τίτλο εντοπίζεται και λιμπρέττο του Giovanni Bertati, βλ. Sartori, ό.π., T. VI, σελ.238.

80. Στον κατάλογο του Sartori, ό.π., σελ. 106-108, αναφέρονται είκοσι ακόμη παραστάσεις σε διάφορα θέατρα με τον ίδιο τίτλο. Στον Chiari αποδίδει το έργο ο Sartori, ό.π., T. VI, σελ 251, ενώ ο Sonneck, ό.π., σελ.721 αναφέρει ότι πρόκειται για άλλη εκδοχή του *Il marchese villano*. Για το ίδιο θέμα και ο Lowenberg, ό.π., σελ..130 αναφέρει: "*Galuppi: Il marchese villano, Text by P.Chiari, Three Acts. In Italy given under*

Για την επόμενη θεατρική περίοδο (1772) υπάρχει ένα ακόμη κενό, αφού ίχνη παραστάσεων δεν εντοπίζονται σε καμιά από τις πηγές και τις αρχαικές σειρές. Οι *Indice de Teatrali Spetacoli* πρωτοεμφανίζουν πληροφορίες για το 1773, και μάλιστα με διευκρινιστική σημείωση για την πόλη της Κέρκυρας, γεγονός που δημιουργεί την υποψία ότι πρόκειται για την πρώτη φορά που παρουσιάζεται το «Nobile Teatro di San Giacomo» από τους συντάκτες του καταλόγου. Πάντως, σύμφωνα με τις εγγραφές του καταλόγου αυτού, κατά τη διάρκεια του Καρναβαλιού παρουσιάστηκαν δύο μελοδράματα⁸¹:

3. IL MERCATO DI MALMANTILE⁸²

Μουσική: Fischietti

4. LE CASCINE

Μουσική: Scolari

Στο θίασο που παρουσίασε τις δύο παραστάσεις συμμετείχαν οι ηθοποιοί (attori): Giuseppe Secchioni, Anna Zannini, Giovanni Guadagni, Maria Bindi, Giovanni Rosi, Appollonia Guadagnini και Maria Fioretti (οι δύο τελευταίοι αποδίδουν τα σοβαρά μέρη - Parti Serie), ενώ τις χορογραφίες για το απαραίτητο χορευτικό ιντερμέδιο έχει διδάξει⁸³ ο Paolo Cavazza και τις έχουν εκτελέσει ο ίδιος και οι ακόλουθοι: Caterina Russati, Giuseppe Vilani, Gesualda Galassi, Angelo Zanetti, Maria Dal Foco, Giacomo Bettini και Anna Grassini.

Έχοντας ως δεδομένο ότι η αναγγελία στους ετήσιους καταλόγους δεν αποτελεί βέβαιο τεκμήριο για την παράσταση του έργου, αλλά ασφαλώς μια πολύ σημαντική ένδειξη, θα πρέπει να σημειώσουμε πως με τον τίτλο *Il Mercato di Malamantile* αναφέρεται έργο του Carlo Goldoni⁸⁴, ενώ με παρόμοιο τίτλο προς το *Le Cascine* άλλο ένα⁸⁵. Πρόκειται για ένα από τα *drammi giocosi per musica* του συγγραφέα. Στην περίπτωση κατά την οποία τα έργα αυτά έχουν πράγματι παρασταθεί και εφόσον δεν ανήκουν σε άλλο συγγραφέα, τότε αυτή είναι η πρώτη παρουσία του Goldoni σε ελληνικό έδαφος⁸⁶. Η υπόθεση αυτή μοιάζει να

several different titles, viz. *Il Marchese Giorgino (Turin Autumn 1763)*, *Il Marchese Tulipano (Sinigaglia Carn. 1764 and Milan Autumn 1764)*, *La Lavandara (Autumn 1770)*, *La Lavandara astuta (Mantua, Autumn 1771)*. *Outside Italy given at Prague 1766, Dresden 22.VII.1766, Warsaw 1766, Vienna Schonbrunn 12.IX.1767 (celebrating the engagement of Ferdinand IV of Naples to Maria Josepha of Austria) and Ka. 29.V.1776, Ludwigsburg 1770, Corfu Autumn 1771 (as Il Matrimonio per Inganno), Potsdam 9.VII.1773, Graz carn. 1778. In German (translated by J.H.Burmman), Frankfurt 18.IX.1784».*

81. *Indice de Teatrali Spetacoli per il Carnevale 1773*, σελ.15.

82. Οι *Indice de Teatrali Spetacoli* δεν αναφέρουν τη διανομή των παραστάσεων, αλλά μόνο τους τίτλους των έργων και τη σύνθεση του θιάσου.

83. «Li Balli sono inventati e diretti dal Sig. Paolo Cavazza», δ.π..

84. Βλ. Messina, Nuccio (a cura di): *Carlo Goldoni. Vita, opere, attualità*, Viviani Editore, Venezia 1993, σελ. 143, Sartori, δ.π., T. VI, σελ. 274, όπου και καταγράφονται 39 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1784, με πρώτη παράσταση στη Μπολώνια το 1758.

85. Αναφέρεται έργο του Goldoni με τίτλο *La Cascina*, Messina, δ.π., Sartori, δ.π., σελ.273, όπου και καταγράφονται 27 παραστάσεις μέχρι το 1773. Η προμερία του έργου στη Δρέσδη το 1756.

86. Για τον Goldoni στην Ελλάδα βλ. Σιδήρης, Γιάννης: «La fortuna di Carlo Goldoni in Grecia (1790-1961)» στο *Studi Goldoniani*, 1970, σελ. 7-48, Σπάθης, Δημήτρης: «Η παρουσία του Goldoni στο νεοελληνικό θέατρο», στον τόμο *Ο Διαφωτισμός και το νεοελληνικό θέατρο*, University Press, Θεσσαλονίκη 1986, σελ.199-214 (πρώτη δημοσίευσή στο πρόγραμμα της παράστασης των *Αγροίκων* του Goldoni από την Εταιρεία θεάτρου «Η Σχηνή», Αθήνα 1983), Πούγχερ, Βάλτερ: «Ευρωπαϊκές επιδράσεις στο θέατρο,

ενισχύεται από το γεγονός ότι κατά την αμέσως επόμενη χρονιά (1774) εμφανίζεται στην Κέρκυρα ο ίδιος θίασος με μπρεσάριο τον Giovanni Guadagnini⁸⁷ και ανάμεσα στις τέσσερις όπερες που παρουσιάζονται περιλαμβάνεται το dramma giocoso per musica *La conversazione* με λιμπρέττο του Carlo Goldoni⁸⁸ και μουσική του Giuseppe Scolari (στον τελευταίο ανήκει και η μουσική του έργου *Le Cascine* που παρουσιάστηκε, όπως είδαμε, την προηγούμενη χρονιά). Η παράσταση αυτή είναι η πρώτη βέβαιη παράσταση έργου του Carlo Goldoni σε ελληνικό έδαφος⁸⁹. Το ενδιαφέρον στην παράσταση αυτή, που αποκαλύπτεται από το ρεπερτόριο του Σαν Τζιακόμο του 18ου αιώνα, συνίσταται κατ' αρχήν στο ότι και στην Ελλάδα έχουν παρασταθεί έργα του μεγάλου βενετσιάνου συγγραφέα πολύ πριν το θάνατό του, καθώς και στο ότι, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, η πρώτη επαφή του κοινού με το έργο του γίνεται με ένα ελαφρύ μουσικό έργο και όχι με την αναμορφωμένη ιταλική κωμωδία⁹⁰. Το γεγονός αυτό αναπαριστά εύγλωττα τη στενή σύνδεση της κερκυραϊκής με τη βενετσιάνικη θεατρική ζωή και μάλιστα στο διάστημα αυτό, που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ιστορία των ευρωπαϊκών θεάτρων⁹¹. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνει το λιμπρέττο της παράστασης είναι οι ακόλουθες:

5. LA CONVERSAZIONE

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù nel carnovale dell'anno 1774. Dedicato a sua eccellenza. [...]

Dedica dell'impresario Giovanni Guadagnin.

ελληνικό και βάλκανικό, τον 19ο αιώνα. Μιά σύγκριση» στον τόμο *Το θέατρο στην Ελλάδα. Μορφολογικές επισημάνσεις*, Παίδης, Αθήνα 1992, σελ.181-221, Ταμπάκη, Άννα: «Η ελληνική κωμωδία του 19ου αιώνα και οι ευρωπαϊκές της επιδράσεις» στον τόμο *Η νεοελληνική δραματολογία και οι δυτικές της επιδράσεις (18ος-19ος αι.)*. Μια συγκριτική προσέγγιση, «Θεατρική Έρευνα» 2, Τολίδης 1993, σελ.129-147, και Πούχχερ, Βάλτερ: «Η πρόσληψη του Κάρολ Goldoni στην Ελλάδα» στο πρόγραμμα της παράστασης του έργου του Goldoni *Οι δίδυμοι της Βενετίας* από το Θέατρο Τέχνης, 1994 (εμπλουτισμένη μορφή ομιλίας που εκφωνήθηκε στο συμπόσιο για τον Goldoni στο Εθνικό Θέατρο που οργανώθηκε από το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο και το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα 200 χρόνια από το θάνατό του).

87. Από τις πληροφορίες που παρουσιάζονται εδώ φαίνεται πως μπρεσάριος για τα έτη 1771 έως και 1778 είναι ο Giovanni Guadagnini. Σε όλες τις πηγές αναφέρεται ο ίδιος παρά το γεγονός ότι η ορθογραφία του ονόματος αλλάζει από πηγή σε πηγή και από χρόνο σε χρόνο. Ως σωστότερη -Guadagnini- η γραφή που χρησιμοποιεί ο Sartori. Το γεγονός ότι ο Guadagnini παρέμεινε στην Κέρκυρα αρκετά χρόνια ως μπρεσάριος και θιασάρχης δημιουργεί βάσιμες υποθέσεις ότι για τα έτη που υπάρχει κενό (1772 και 1775) το θέατρο λειτούργησε με την ίδια εργολαβία, αλλά οι παραστάσεις δεν έχουν αφήσει ίχνη στις πηγές που εξετάστηκαν.

88. Sartori, ό.π., T. VI, σελ.273 και Messina, ό.π.

89. Βλ. Σιδέρης, Σπύρης, ό.π. και Πούχχερ, «Η πρόσληψη...», ό.π. και ειδικά στην σελίδα 43: «Υπάρχουν ωστόσο υπόνοιες για μεταφράσεις, ίσως και παραστάσεις στο χώρο των Επτανήσων...[Αλλά το θέμα απαιτεί περαιτέρω έρευνα» και την υποσημείωση 24 όπου αναφέρονται πληροφορίες σχετικές με επανησιακές παραστάσεις. Αντίστοιχη παρατήρηση για την ανάγκη ειδικής αντιμετώπισης της συμβολής των Επτανήσων στην ελληνική παιδεία από την Ταμπάκη, ό.π., σελ.133.

90. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι το 1771 στην Κέρκυρα παίζεται έργο ενός από τους μεγάλους αντιπάλους του Goldoni, του Pietro Chiari και μάλιστα από θίασο του ίδιου μπρεσάριου.

91. Θα πρέπει να σημειώσουμε πως ήδη από το 1737 εμφανίζεται στη θεατρική ζωή της Βενετίας ο Carlo Goldoni που, από το 1748, κάνει τις πρώτες προσπάθειες για την ανανέωση της *Comedia dell' Arte*. Την επόμενη χρονιά ξεσπάει ο μεγάλος καυγάς του με τον υπερασπιστή του παραδοσιακού ύφους της ιταλικής κωμωδίας, Αββά Pietro Chiari και στη συνέχεια με τον Carlo Gozzi. Η αναγνώριση της αξίας των κωμωδιών του Goldoni θα έρθει άλλοτε πολύ αργότερα. Ακόμη και στη Βενετία, όσο ζούσε ο Goldoni, τα

Attori: Anna Guidi (D.Berenice), Appolonia Guadagnin (D.Filiberto), Anna Gallo (mad.Lindora), Giovanni Guadagnin (D.Fabio), Cecilia Carati (Lugrezia), Giovani Sforzini (Giacinto), Niccola Ghellini (Sandrino)⁹².

Από τους *Indice de Teatrali Spetacoli* παραδίδονται και πληροφορίες για τις ακόλουθες παραστάσεις μέσα στην ίδια χρονιά:

6. L'AMORE SOLDATO⁹³

Μουσική: Alessandria

7. IL CALANDRANO

Μουσική: Giuseppe Gazzaniga - Λιμπρέττο: Giovanni Bertati⁹⁴

8. LA LOCANDA⁹⁵

Drama giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S.Giacomo di Corfù nel Carnevale dell'anno 1774. Dedicato a Sua Ecc. Antonio Renier general da mar. Dedicata dell'impresario Giovanni Guadagnin.

Attori: Anna Gallo (Guerina), Giovanni Guadagnin (Arsenio), Cecilia Casati (Marinetta), Anna Guidi (Rosaura), Giovanni Sforzini (Riccardo), Nicola Ghellini (Valerio).

Musica di Giuseppe Gazzaniga Accad.Filarmonico

Balli di Gasparo Bonucci.

[Λιμπρέττο: Giovanni Bertati]

Αναφέρονται οι ίδιοι ηθοποιοί, καθώς και ο χορογράφος Gasparo Bonnuci και οι χορευτές: Santina Spuntoni, Giovanni Casabona Maddalena Formigli, Domenico Formigli, Lucia Martoli, Antonio Rolli Anna Culivi⁹⁶.

Για τις αμέσως επόμενες θεατρικές περιόδους, δηλαδή φθινόπωρο 1774, Καρναβάλι και φθινόπωρο 1775, καθώς και Καρναβάλι 1776 δεν εντοπίζονται παραστάσεις. Έχοντας όμως ως δεδομένο ότι, και κατά τη διάρκεια του Καρναβαλιού του 1776, ο ίδιος λιμπρεστίστας αναλαμβάνει την λειτουργία του θεάτρου, μπορούμε να υποθέσουμε ότι το θέατρο λειτούργησε.

παριστώμενα έργα του που γνώριζαν την επιτυχία, πέρα από εκείνα που έπαιξε ο Medebach και ανήκουν στην αναμνηστική έκδοσή της ιταλικής κωμωδίας, ήταν έργα *per musica*.

92. Sartori, ό.π., T. II, σελ. 219 (Αριθ. Λιμπρ. 6531), απ'όπου και αναπαράγονται οι πληροφορίες. Στις σελίδες 217-219 καταγράφονται 16 παραστάσεις του ιδίου έργου σε διάφορα θέατρα, με πρώτη παράσταση στη Φλωρεντία το 1758. Το λιμπρέττο βρίσκεται στη Biblioteca del Museo Civico di Padova.

93. Η παράσταση εντοπίζεται από εγγραφή στους *Indice de Teatrali Spetacoli per il Carnevale 1774*, σελ.15-16. Ενδέχεται ο μουσικός να είναι ο Felice Alessandri.

94. Εντοπίζεται από εγγραφή στους *Indice de Teatrali Spetacoli*. ό.π. Το λιμπρέττο της Κέρκυρας δεν εντοπίζεται από τον Sartori. Στο ευρετήριο των έργων όμως αποδίδεται ομώνυμο λιμπρέττο στον συγγραφέα με καταγραφή 6 παραστάσεων, η πρώτη στη Βενετία το 1771, Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 237.

95. Οι πληροφορίες για τη διανομή, το λιμπρέττο και τη μουσική από τον Sartori, ό.π., T. IV, σελ. 24 (Αριθ. Λιμπρ. 14341). Αναφέρονται 65 παραστάσεις, με πρώτη στη Μπολόνια το 1771, ό.π., T. VI, σελ.238. Το λιμπρέττο βρίσκεται στη Biblioteca del Museo Civico di Padova.

96. Τα ονόματα από εγγραφή στους *Indice de Teatrali Spetacoli per il Carnevale 1774*.

γησε και στο διάστημα αυτό, κατά το οποίο δεν εντοπίζονται σχετικές πληροφορίες. Για το φθινόπωρο του 1776 εντοπίζεται μία παράσταση:

9. *L'ISOLA D'ALCINA*⁹⁷

Drama giocoso per musica del Sig. Giovanni Bertati da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù nell'autunno dell'anno 1776. Umiliato a sua eccellenza Giacomo Nani proveditor general da mar. Dedicata dell'impresario Giovanni Guadagnin.

Attori: Anna Zanini (Alcina), Marianna Bonucci (Lesbia), Giuditta Viarana (Clizia), Giovanni Guadagnin (La Rose), Giovanni Sforzini (James), Giuseppe de Marchis (D.Lopez), Gioachino Alessandri (Brunoro), N.N.⁹⁸ (Barone).

Musica di Giuseppe Gazzaniga, maestro di capp. napolitano.

Balli di Benedetto Lombardi e Gasparo Mattaliani.

Σύμφωνα με τους *Indice*... ο θίασος παρουσίασε διάφορα drammi giocosi κατά την περίοδο 1776-1777, χωρίς όμως να διευκρινίζεται ποιά, ούτε και σε ποιά ακριβώς εποχή⁹⁹. Με τα ίδια ονόματα ηθοποιών¹⁰⁰ αναφέρεται και η συμμετοχή της Lucia Mattioli, καθώς και των χορευτών Maddalena Formigli, Giovanna Matagliani, Felice Morin, Geltrude Bernardi, Pietro Bassi, Violante Petrai, Angelo Rizzi. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι αναφέρεται και ο μουσικός εκτελεστής: Al Cembalo Sig. Paolo Prevato. Θα πρέπει να σημειωθεί πως τα λιμπρέττα του Bertati με μουσική Gazzaniga παίζονται κατά κόρον στην Κέρκυρα καθ' όλη τη διάρκεια του αιώνα¹⁰¹.

Κατά την επόμενη περίοδο, άνοιξη-φθινόπωρο 1777 και Καρναβάλι 1778, με ιμπρεσάριο, και πάλι, τον Giovanni Guadagnini, οι *Indice*... αναφέρουν ότι παρουσιάστηκαν τέσσερα drammi giocosi¹⁰², χωρίς μάλιστα αναφορά των τίτλων. Εντοπίζονται τρία λιμπρέττα από την ίδια περίοδο, από τα οποία όμως μόνο το ένα παίζθηκε κατά την περίοδο του Καρναβαλιού του 1778, ενώ τα άλλα δύο παρουσιάστηκαν το φθινόπωρο του 1778:

97. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., έκδοση Giambattista Casalli, Βενετία 1776, σσ. 60. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, T. III, σελ.500 (Αριθ. Λιμπρ. 13810) & T. VI, σελ. 238, όπου εντοπίζονται 35 παραστάσεις με πρώτη στη Μπολόνια το 1772.

98. Το Ν.Ν. υποδηλώνει είτε ηθοποιό του οποίου το όνομα δεν είναι γνωστό, είτε πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα δεν επιθυμεί να ανακινωθεί.

99. Στους *Indice de Teatrali Spetacoli per la Primavera e l'Autunno 1776 e il Carnevale 1777*, σελ. 60, αναφέρεται: «*Si rappresentano varj Drammi giocosi*».

100. Πολλά από τα οποία παρουσιάζονται με διαφορετικές γραφές από εκείνες του λιμπρέττου της Casa Goldoni.

101. Εντοπίζονται πάνω από δέκα από το 1774 ως το 1789.

102. Σύμφωνα με τους *Indice de Teatrali Spetacoli per la Primavera, Estate ed Autunno 1777 e del corrente Carnevale 1778*, σελ. 100, οι οποίοι περιλαμβάνουν τα ονόματα όλων των μελών του θιάσου: «*Si rappresentarono quattro Drami Giocosi*». Οι ίδιες πληροφορίες και σε άλλη έκδοση του καταλόγου με τίτλο *Indice de Teatrali Spetacoli per il Carnevale dell' anno 1778*, σελ. 18-19.

10. *L'IMPRESA D'OPERA*¹⁰³

Dramma giocoso da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù nel carnevale dell'anno 1778. Dedicato a sua eccellenza Gio. Battista Minio capitano delle navi venete¹⁰⁴. Dedica dell'Impresario Giovanni Guadagnini.

Attori: Rosa Campioni (Mad. Tortorella), Giovanni Guadagnini (Mons. Botanico), Nicola Ghellini (Co. Bemole), Stella Benini (Mad. Bigné), Vittoria Mazoni (Mad. Minima), Pietro Checchi (Mons. Tulipano), Giovanni Sforzini (Mons. Bombarda).

Musica di Pietro Guglielmi napolitano.

Vestiario di Gasparo Corelli.

Balli di Gio. Battista Flambo'.

Scene di Girolamo Mauro.

[Λιμπρέττο: Bartolomeo Cavalieri¹⁰⁵]

Συμμετείχαν οι χορευτές¹⁰⁶: Caro N. detto Chiachiarino, Rosa Flambó, Gertrude Radicati, N. Fereni, N. Borlini, Giacomo Franchi, Rosa Stellati και τέσσερεις ακόμη χορευτές σε δευτερεύοντες ρόλους¹⁰⁷.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η παράθεση, στη σελίδα της διανομής, των ονομάτων τόσο του σκηνογράφου, όσο και του ενδυματολόγου που πρωτοεπινοείται στο λιμπρέττο αυτό. Θα πρέπει να υποθέσουμε ότι το κοινό της Κέρκυρας αρχίζει να δίνει ιδιαίτερη σημασία στα δευτερεύοντα στοιχεία¹⁰⁸ της παράστασης και θεωρείται πλέον απαραίτητη τόσο η συμβολή ειδικών συνεργατών, όσο και η μνεία των ονομάτων τους για ενημέρωση των θεατών.

Στα άλλα δύο λιμπρέττα, που αναφέρονται στο φθινόπωρο του 1778, σημειώνονται κάποιες αλλαγές στη σύνθεση του θιάσου. Ιμπρεσάριος δεν είναι πλέον ο Giovanni Guadagnini¹⁰⁹ αλλά ο Giuseppe Luigi de Marchis, γνωστός ήδη στο κερκυραϊκό κοινό ως ηθοποιός από τις παραστάσεις του προηγούμενου θιάσου, του φθινοπώρου του 1776.

103. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, έκδοση Giambattista Casali, Βενετία 1777, σσ. 72. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I. σελ. 33, T. III, σελ. 415 (Αριθ. Λιμπρ. 12882).

104. Η αφίερωση σε αξιωματόχο κατώτερο από τον Γενικό Προβλεπτή αποτελεί ένδειξη για την ύπαρξη και άλλων παραστάσεων κατά την ίδια περίοδο. Η συνήθης πρακτική των ιμπρεσάριων ήταν να αφιερώνεται η εναρκτήρια παράσταση στον ανώτατο διοικητή του νησιού, η αμέσως επόμενη σε συγγενικό του πρόσωπο, συνήθως στη σύζυγό του και μόνο οι επόμενες σε κατώτερους από εκείνον αξιωματούχους. Βλ. για παράδειγμα πύδ κάτω την περίοδο του Καρναβαλιού του 1778.

105. Πρόκειται για το μοναδικό λιμπρέττο που φέρεται να έχει γράψει ο Cavalieri. Εντοπίζονται 20 παραστάσεις, με πρώτη στο Μιλάνο το 1765 και τελευταία την κερκυραϊκή, βλ. Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 250.

106. Τα ονόματα από τους *Indice de Teatrali Spetacoli*, ό.π..

107. «Con quattro Figuranti», ό.π..

108. Πράγματι, συχνά συναντούμε στους αρχαιικούς φακέλλους επιστολές θεατών που διαμαρτύρονται για την πρόχειρη παρουσίαση του θεάματος και κατηγορούν τον ιμπρεσάριο για μη σωστή εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συμβατική του σχέση με τη διοίκηση του θεάτρου.

109. Στους *Indice de Teatrali Spetacoli* αναφέρεται και για το 1778 ο θιάσος του Guadagnini. Από τα σωζόμενα λιμπρέττα προκύπτει ότι η εργολαβία αλλάζει εκείνη τη χρονιά. Το στοιχείο αυτό δικαιολογεί και τις επιφυλάξεις που χρειάζεται να διατηρήσει κανείς για την πληροφόρηση από τους ετήσιους αυτούς καταλόγους, αφού η ενημέρωση των συντακτών του δεν μπορεί να εξασφαλιστεί από όλους τους ιμπρεσάριους.

11. *I CONTRASTI AMOROSI*¹¹⁰

Drama giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù l'autunno 1778. Dedicato a sua eccellenza il Kav. Giacomo Nani proveditor generale da Mare. Dedicata del impresario Luigi de Marchis.

Attori: Isabella Fiorentini (Laurina), Domenico de Angelis virtuoso del regnante de Virtemberg (Orgasmo), Giuseppe Luigi de Marchis (Macrobio), Marina Balducci (Rosalinda), Angelo Bianchini (Stephanello), Maria Gazza (Tortora), Giovanni Battista Brazzi (Felicino). Musica di Pasquale Anfossi, maestro nel Pio Luogo de Derilitti in Venezia.

Direttore dell'opera: Domenico de Angelis.

Direttore della musica e cembalista: N.N.

Balli di Filippo Palerini.

Scene di Antonio Pavona udinese.

12. *ASTRATTO*¹¹¹

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù nel autunno 1778. Dedicato a sua eccellenza Moceniga Vendramin Nani generalessa. Dedicata del impresario Giuseppe Luigi de Marchis.

Attori: Isabella Fiorentini (Lavinia), Domenico de Angelis virtuoso del regnante de Virtemberg (D. Timoteo), Giuseppe Luigi de Marchis (Capitan), Marina Balducci (Clarice), Angelo Bianchini (Leandro), Maria Gazza (Angelica), Giovanni Battista Brazzi (Giocondo).

Direttore della musica e cembalista: N.N.

Musica di Nicola Piccini, maestro di capella napoletano.

Scene di Antonio Pavona udinese.

Balli di Filippo Palerini.

[Λιμπρέττο: Giuseppe Petrosellini¹¹²]

Θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι, από τα 1773 και μετά που η λειτουργία του θεάτρου γίνεται πιά συστηματική, η εργολαβία δίνεται σχετικά έγκαιρα. Το ίδιο θα διαπιστώσουμε και καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα: η θεατρική περίοδος που αρχίζει από τον Οκτώβριο και σταματά με το τέλος του Καρναβαλιού προετοιμάζεται έγκαιρα με την υποβολή προτάσεων από τους μπρεσάριους πριν την ολοκλήρωση της προηγούμενης περιόδου.

Ο θίασος του de Marchis θα παραμείνει στην Κέρκυρα και κατά τη διάρκεια του Καρναβα-

110. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., έκδοση Giambattista Casali, Βενετία 1777, σσ. 60. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, T. II, σελ. 215 (Αριθ. Λιμπρ. 6495).

111. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., έκδοση per il Casali, Βενετία 1778, σσ. 60. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, T. I, σελ. 350 (Αριθ. Λιμπρ. 3307).

112. Εντοπίζονται 7 παραστάσεις του ιδίου έργου, η πρώτη στη Μπολόνια το 1772 και η τελευταία στην Κέρκυρα. Τού ιδίου συγγραφέα υπάρχει και έργο που παίζεται σε 10 παραστάσεις μέχρι το 1800, με πρεμιέρα στο Reggio και με τον παρεμφερή τίτλο: *L'astratto o il giocatore fortunato*. Βλ. σχ., Sartori, ό.π. T. VI, σελ. 308.

λιού του 1779. Οι παραστάσεις που εντοπίζουμε ότι δόθηκαν σ' αυτή την περίοδο είναι οι ακόλουθες:

13. *IL TAMBURRO NOTTURNO*¹¹³

Drama giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù il carnevale 1779. Dedicato a sua eccellenza Zuanne Angelo Memo proveditor d'armata. Dedicato dell'impresario Giuseppe Luigi de Marchis.

Attori: Isabella Fiorentini (Baronessa), Domenico de Angelis, virt. del regnante di Virtemberga (D.Taddeo), Gio. Giuseppe de Marchis (D.Matteo), Marina Balducci (D.Polissena), Angelo Bianchini (Marchese), Maria Gazza (Lesbina), Gio.Battista Brazzi (Barone e Ricardo). Musica di Giovanni Paisiello, maestro di capella napolitano.

Direttore dell'opera: De Angelis sud.

Scene di Antonio Pavona Udinese.

Balli di Filippo Palerini.

[Λιμπρέττο: Giovanni Bertati]¹¹⁴

14. *LO SPOSO DISPERATO*¹¹⁵

Drama giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S. Giacomo di Corfù il carnevale 1779. Dedicato a sua eccellenza Gio.Battista Doná Almirante. Dedicato dell'impresario Giuseppe Luigi de Marchis.

Attori: Isabella Fiorentini (D. Aurora), Domenico de Angelis, virt. del regnante di Virtemberga (Canziano), Gio. Giuseppe de Marchis (D.Eustocchio), Marina Balducci (Graziosa), Maria Gazza (Perenella), Gio.Battista Brazzi (Conte Arpia), Angelo Bianchini (Cavaliere e maestro di ballo).

Musica di Pasqual Anfossi, maestro del Pio Luogo de' Derelitti di Venezia.

Scene di Antonio Pavona Udinese.

Direttore della musica: Stefano Sedilli.

Balli di Filippo Palerini.

[Λιμπρέττο: Giovanni Bertati]¹¹⁶

113. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, έκδοση per il Casali, Βενετία 1779, σσ. 60. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, & T.V, σελ. 295 (Αριθ. Λιμπρ. 22809).

114. Εντοπίζονται 9 παραστάσεις του έργου, με πρώτη παράσταση στη Βενετία το 1773. Βλ. σχ., Sartori, ό.π, T. VI, σελ. 239.

115. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, έκδοση per il Casali, Βενετία, σσ. 64. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I, σελ. 33 & T.V, σελ. 272 (Αριθ. Λιμπρ. 22559).

116. Εντοπίζονται 8 παραστάσεις του έργου, με πρώτη παράσταση στη Βενετία το 1777. Βλ. σχ., Sartori, ό.π, T.VI, σελ. 238.

4.5. Από το 1784 στο 1798: η καθιέρωση του θεάτρου

Για το διάστημα 1779 -1784 δεν υπάρχουν ίχνη παραστάσεων¹¹⁷. Διαπιστώνεται ότι από το 1784, οπότε και εντοπίζεται η επόμενη παράσταση, αλλάζει και ο μπρεσάριος του θεάτρου. Ενδέχεται το θέατρο να διέκοψε τη λειτουργία του για το διάστημα αυτό των πέντε ετών, ίσως και λόγω αδυναμίας συνέχισης της εργολαβίας από τον Giuseppe Luigi de Marchis και μέχρι την ανάδειξη νέου μπρεσάριου. Η διακοπή μπορεί να οφείλεται και στις οικονομικές δυσκολίες που συχνά, αντιμετώπιζαν τόσο οι μπρεσάριοι, όσο και το Συμβούλιο της πόλης.

Από το 1784 ακόμα, που επανεμφανίζονται πληροφορίες για το θέατρο, χρονολογείται η εμφάνιση ενός νέου ρεπερτορίου, εμπλουτισμένου με σημαντικούς λιμπρετίστες: εκτός από τον Goldoni εμφανίζονται και έργα του Livigni αλλά και του Metastasio και συνθέτες όπως οι Domenico Cimarosa και Pasquale Anfossi.

Από το 1784 και μετά διαπιστώνεται η συνεχής και αδιάκοπη λειτουργία του θεάτρου μέχρι το 1798, χρονιά που σηματοδοτεί και το τέλος της Ενετοκρατίας. Στο διάστημα των δεκαπέντε αυτών ετών εντοπίζονται πάνω από εβδομήντα παραστάσεις μελοδραμάτων. Κάθε παράσταση συνοδεύεται και από χορόδραμα. Η μόνιμη λειτουργία του θεάτρου σε κάθε περίοδο (φθινόπωρο - Καρναβάλι) αποτελεί την αρχή για τη δημιουργία της σημαντικής κερκυραϊκής παράδοσης στην παράσταση ιταλικών μελοδραμάτων που συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα και διακόπτεται πολύ αργότερα, με την καταστροφή του δημοτικού θεάτρου το 1943. Ακολουθεί κατάλογος των παραστάσεων αυτών που ξεκινά το φθινόπωρο του 1784:

15. *IL CONVITO*¹¹⁸

Drama giocoso per musica di Filippo Livigni¹¹⁹ da rappresentarsi nel nobile Teatro di San Giacomo di Corfù l'autunno dell'anno 1784. Dedicato a sua eccellenza Matilde Erizzo Bentivoglio cavaliera. Dedicata dell'impresario Gregorio Cicuzzi.

Attori: Marianna Turchi (Alfonsina), Giuseppe Ferri (cavaliere), Camillo Bastianelli (Massimo), Maria Moscovia (mad. Eleonora), Cristina Franchi (Lisetta), Giuseppe Dardanelli (Checco), Francesco Stefani Moretti (conte Polidoro).

Musica di Domenico Cimarosa, maestro di capp. napolitano, al serv. di S.M. delle due Sicilie.

Balli di Giovanni Moscovia

Vestiaro di Antonio Dian, detto il Vicentino.

117. Πληροφορίες δεν υπάρχουν σε κανένα από τους καταλόγους των λιμπρέτων μέχρι το 1784, ενώ στους *Indice de Teatralli Spetacoli* δεν υπάρχει μνεία του κερκυραϊκού θεάτρου στις εκδόσεις που αναφέρονται στα έτη 1778-1779, 1779-1780, 1780-1781, 1781-1782, 1782-1783, 1783-1784, 1784-1785, 1785-1786.

118. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Βενετία 1784, σσ. 56. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.II, σελ. 227 (Αριθ. Λιμπρ. 6614).

119. Εντοπίζονται 36 παραστάσεις του έργου, με πρώτη στην Brescia, το 1782. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 280.

16. *I VIAGGIATORI FELICI*¹²⁰

Drama giocoso per musica di Filippo Livigni¹²¹ da rappresentarsi nel nobile Teatro di San Giacomo di Corfù l'autunno dell'anno 1784. Dedicato a sua Eccellenza Marc'Antonio Erizzo cavalier.

Dedica dell'impresario Gregorio Cicuzzi.

Attori: Marianna Turchi (Bettina), Giuseppe Ferri (Giannetto), Camillo Bastianelli (D.Gas-tone), Maria Moscovia (D.Isabella), Giuseppe Dardanelli (Pancrazio), Cristina Franchi (La-uretta), Stefani Moretti (Pasquino).

Musica di Pasquale Anfossi, maestro del Pio Luogo dell' Ospitaletto.

Scene di Luigi Pedotti.

Balli di Giovanni Moscovia

Vestiaro di Antonio Dian, detto il Vicentino.

17. *LA VILLANELLA RAPITA*

Musica del Signor Maestro Francesco Bianchi.¹²²

[Λιμπρέττο: Giovanni Bertati.]

Κατά το φθινόπωρο ή κατά το Καρναβάλι του 1785¹²³ :

18. *LI DUE FRATELLI PAPPAMOSCA*¹²⁴

Drama giocoso per musica di Filippo Livigni¹²⁵ da rappresentarsi nel Teatro San Giacomo in Corfu l'anno 1785. Dedicata dell'impresario Gregorio Cicuzzi a Carlo Aurelio Vidiman¹²⁶ cap.n. delle navi.

120. Οι πληροφορίες από τον Sartori, ό.π., T.I, σελ. 33 & T.V, σελ. 478 (Αριθ. Λιμπρ. 24799). Το λιμπρέττο στις συλλογές του Civico Museo Bibliografico Musicale της Μπολώνια. Την παράσταση εντοπίζει και ο Χυτήρης, ό.π., σελ 51.

121. Εντοπίζονται 41 παραστάσεις του έργου, με πρώτη στη Βενετία το 1780. Βλ. σχ., Sartori, ό.π, T.VI, σελ. 280.

122. Η παράσταση εντοπίζεται μόνο από εγγραφή σε χειρόγραφο κατάλογο της βιβλιοθήκης στην Casa Goldoni της Βενετίας. Το λιμπρέττο φέρεται ως χαμένο από τις συλλογές της βιβλιοθήκης γι' αυτό και δεν παρατίθενται αναλυτικά τα στοιχεία της διανομής. Ο Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 239, αναφέρει 22 παραστάσεις του έργου από το 1783 ως το 1796. Ανάμεσα στις παραστάσεις που αναφέρει δεν περιλαμβάνεται εκείνη της Κέρκυρας. Εάν πρόκειται πράγματι για το έργο του Bertati, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η παράσταση γίνεται στην Κέρκυρα ένα μόλις χρόνο μετά την πρεμιέρα του έργου στη Βενετία. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παραθέτει ο Sartori, το έργο είχε ξαναπαυχεί στο Λιβόρνο (με άγνωστη χρονολογία) και στη Βενετία το 1783, ενώ η επόμενη παράσταση που εντοπίζει, στην Μπολώνια, τοποθετείται στο 1784. Πάντως, με τον ίδιο τίτλο αναφέρεται και μπαλέτο στην Κέρκυρα μερικά χρόνια αργότερα (βλ. κατωτ. σελ. 38).

123. Δεν υπάρχει ακριβέστερη πληροφορία σε κάποια από τις πηγές.

124. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., Βενετία 1785, σσ. 64. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I, σελ. 33 & T.II, σελ. 429 (Αριθ. Λιμπρ. 8492).

125. Εντοπίζονται 4 παραστάσεις του έργου, με πρώτη στην Πάντοβα το 1784. Η δεύτερη είναι η παράσταση στο θέατρο της Κέρκυρας. Βλ. σχ., Sartori, ό.π, T. VI, σελ. 280.

126. Πρόκειται για τον προβλεπτή Carlo Aurelio Widman.

Attori: Rosa Testa (Rosina), Francesco Campana (Ruggiero), Antonio Tilotta (D.Sesto), Maria Moscovia (Berenice), Anna Codini (Bortolina), Antonio Trento (D.Quinzio), Giuseppe Dardanelli (Leonzio).
Musica di Felice Alessandri.
Balli di Giermano Altieri.
Vestiario di Emilia Rizzi.

Κατά το Καρναβάλι του 1786:

19. *L'IMBROGLIO DELLE TRE SPOSE*¹²⁷

Drama giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù il carnevale 1786.
Dedicato a sua eccellenza il N.H. [...] Dedicato di Gregorio Cicuzzi.

Attori: Rosa Testa (D.Aurora), Francesco Campana (Roberto), Antonio Tilotta (Gemini-
ano), Maria Moscovia (marchesa), Anna Codini (contessa), Giuseppe Dardanelli (D.Cal-
abrone), Antonio Trento (conte).
Musica di Pasquale Anfossi, maestro di capella napolitano.
Balli di Giermano Altieri.
Vestiario di Emilia Rizzi.
[Λιμπρέττο: Giovanni Bertati]¹²⁸

20. *L'ITALIANA IN LONDRA*¹²⁹

Drama serio giocoso a cinque voci da rappresentarsi nel Teatro San Giacomo di Corfù il carnevale 1786¹³⁰.

Attori: Rosa Testa (Livia), Francesco Campana (Sumers), Antonio Tilotta (D.Polidoro),
Giuseppe Dardanelli (milord Arespingh), Maria Moscovia (mad. Brillante).
Musica di Domenico Cimarosa, maestro di capp. al serv. di S.M. siciliana.
Balli di Giermano Altieri.
Vestiario di Emilia Rizzi.
Scene di Marco Moretti veneziano.
[Λιμπρέττο: Giuseppe Petrosellini]¹³¹

127. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., Βενετία 1786, σσ. 57. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I, σελ. 33 & T.III, σελ. 406 (Αριθ. Λιμπρ. 12791).

128. Εντοπίζονται 9 παραστάσεις του έργου, με πρώτη στην Βενετία το 1781. Βλ. σχ., Sartori, ό.π, T.VI, σελ. 238.

129. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., Βενετία 1784, σσ. 56. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I, σελ. 33 & T.III, σελ. 515 (Αριθ. Λιμπρ. 13966).

130. Στο λιμπρέττο δεν αναφέρεται το όνομα τουμπρεσάριου. Θα πρέπει να υποθέσουμε ότι πρόκει-
ται για τον Cicuzzi αφού αναφέρονται τα ίδια ονόματα μελών του θιάσου.

131. Εντοπίζονται 40 παραστάσεις του έργου, με πρώτη στη Ρώμη το 1779. Βλ. σχ., Sartori, ό.π, T.VI, σελ. 280.

Το φθινόπωρο του 1786¹³².

21. *FRA I DUE LITIGANTI IL TERZO CODE*¹³³

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù l'autunno 1786. Dedicato a sua eccellenza Metilde Bentivoglio.

Attori: Antonia Pacini (Dorina), Luigi Cavana (Masotto), Antonio Tilotta (Tita), Angela Tilotta Grassi (contessa), Giuseppe Dardanelli (conte), Nicolò Baccarini (Mignone), Teresa Piatti (Livietta)¹³⁴.

[Λιμπρέττο: Carlo Goldoni]¹³⁵

22. *LA MOGLIE CAPRICCIOSA*¹³⁶

Musica del Sig. Maestro Giuseppe Gazzaniga

23. *RODRIGO E ISABELLA*¹³⁷

Musica del Sig. Maestro Pasquale Anfossi

Κατά το Καρναβάλι του 1787:

24. *IL PITTORE PARIGINO*¹³⁸

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfu' il corno-

132. Πρβλ. *Indice de Teatrali Spettacoli per l'Autunno 1786 e il Carnevale 1787*, σελ. 31-32.

133. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., Modesto Fanzo, Βενετία 1786, σσ. 48. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.III, σελ. 226 (Αριθ. Λιμπρ. 10911).

134. Τα λιμπρέττα των παραστάσεων για το φθινόπωρο 1786 και το Καρναβάλι 1787 παραδίδουν και πληροφορίες για τους μουσικούς: Maestro al cembalo: Steffano Moretti, Primo Viol. di musica: Francesco Battagel, Primo Viol. dei Balli e compositore della musica: Santo Sartori padovano. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι συχνά μαζί με το θίασο μετακαλούνται και μουσικοί από την Ιταλία. Πάντως, συχνά και αφού δεν αναφέρονται αναλυτικά τα ονόματα των μουσικών στα λιμπρέττα, συμπεραίνουμε ότι χρησιμοποιούνται ντόπιοι μουσικοί που ανήκουν σε κάποια από τις πολυάριθμες κερκυραϊκές ορχήστρες.

135. Πρόκειται για το δεύτερο έργο του Goldoni που εντοπίζεται από την έρευνα με βέβαιη χρονολογία παράστασης. Ο Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 273, εντοπίζει 23 παραστάσεις του ίδιου έργου με πρώτη την παράσταση στο Μιλάνο, το 1782.

136. Σύμφωνα με τους *Indice dei Teatrali Spettacoli: Autunno 1786 e Carnevale 1787*, σελ. 31-32, «*Nel Nobile Teatro di San Giacomo si rappresentarono varii Drammi giocosi in Musica, fra i quali...*». Στη συνέχεια αναφέρονται οι ίδιοι τίτλοι παραστάσεων που παρατίθενται εδώ χωρίς μνεία της περιόδου. Τον θίασο αποτελούν οι ηθοποιοί: Antonia Paccini (Prima Buffa), Luigi Cavana (Primo mezzo carattere), Antonio Tilotta (Primo Buffo caricato) και οι δευτερεύοντες: Nicola Baccarini, Giuseppe Dardanelli, Angiola Grassi Tilotta, Tereza Piatti. Οι χορογραφίες από τον Innocente Baratti, με τους ακόλουθους χορευτές: Innocente Baratti, Rosa Cremonini (Primi Ballerini) και Pietro Brendi, Angelo Ricci, Francesco Dardanelli, ενώ συμμετέχουν και διάφοροι άλλοι χορευτές σε βοηθητικούς ρόλους («*Varj Figuranti*»).

137. Και εδώ η μοναδική πληροφορία από τους *Indice de Teatrali Spettacoli*, ό.π..

138. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., Modesto Fanzo, Βενετία 1786, σσ. 56. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I. σελ. 33, & T.IV, σελ. 441 (Αριθ. Λιμπρ. 18836). Την παράσταση εντοπίζει και ο Χυτήρης, ό.π., σελ. 51.

vale 1787. Dedicato a sua eccellenza Co. Carlo Widman capitano delle navi. Dedicato degl'impresari.

Attori: Antonia Pacini (Eurilla), Luigi Cavana (M.Crotignac) Antonio Tilotta (baron Cricca), Angela Tilotta Grassi (Cintia), N.N. (Broccardo).
[Λιμπρέττο: Petrosellini Gius.]¹³⁹

25. *IDUE CASTELLANI BURLATI*¹⁴⁰

Dramma per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù il carnovale 1787. Dedicato a sua eccellenza Ant.Marin Priuli. dedica degl'impresari.

Attori: Antonia Pacini (Zeffirina), Luigi Cavana (Valerio), Antonio Tilotta (Gradasso), Angela Tilotta Grassi (Giulietta), Nicolo' Baccarini (Pipetto) Teresa Piatti (Carlotta), Giuseppe Dardanelli (Spaccamonte).
[Λιμπρέττο: Livigni Filippo]¹⁴¹

Κατά την αμέσως επόμενη περίοδο, το φθινόπωρο του 1787:

26. *LE GELOSIE FORTUNATE*¹⁴²

Musica del Sig. Maestro Anfossi

27. *L'IMPOSTORE PUNITO*¹⁴³

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi Nel Teatro di San Giacomo In Corfù L' Autunno 1787. Dedicato a Sua Eccellenza Angiolo Emo Cav e Pro Cap. «Delle Navi Est». Impresario Andrea Palladini.

Attori: Prima Buffa La Sig. Cattarina Sorace (Madama Florida Vedova di un Gentiluomo, innamorata di Bastiano, e promessa spoza di D.Pancrazio), Primo mezzo Carattere Il Sig. Gio. Battista Conti (Bastiano Trenasi, che si singe Marchese ed amante di Madama), Primi Buffi Caricati a vicenda: Il Sig. Giovanni Marliani (Zoroastro che si spaccia per Letterato, compagno di Pancrazio), Sig.Gaetano Ghedini (Don Pancrazio Gentiluomo Napolitano promesso Sposo di Madama), Secondi Parti: La Sig. Maria Altieri (Gioconda Cugina di Madama), Il

139. Εντοπίζονται 25 παραστάσεις του έργου, με την μικρή διαφοροποίηση στον τίτλο *Il Pittor...*, με πρώτη στην Μπολόνια, το 1781. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 309.

140. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Modesto Fenzo, Βενετία 1786, σσ. 56. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, & T.II, σελ. 422 (Αριθ. Λιμπρ. 8435).

141. Εντοπίζονται 21 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στην Μπολόνια, το 1781. Βλ.σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 280.

142. Η πληροφορία από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1787 e il Carnovale 1788*, σελ 36-37.

143. Η παράσταση εντοπίζεται μόνο από εγγραφή σε χειρόγραφο κατάλογο libretti της βιβλιοθήκης στην Casa Goldoni της Βενετίας. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Venezia Modesto Fenzo con le debite Permissioni.[In Venezia MDCCCLXXXVII] [1787], σσ. 48.

Sig. Giacomo Modena, (Filindo Segretario di Madama stato amante di Placida poi amante di Gioconda), Terza Buffa La Sig. Teresa Piatti (Placida Donzella Veneziana, tradita in amore da Filindo in abito da uomo).

La Scena si finge in una Casa di delizia di Madama su le rive del Garigliano

La musica e del celebre Sig. Pietro Gulielmi

Ballerini. Inventore e Direttore di Balli il Signor Innocenzio Parodi

28. *IL CONTE DI BELL'UMORE*¹⁴⁴

Musica del Sig. Maestro Bernardini

Κατά το Καναβάλι 1788:

29. *IDUE SUPPOSTI CONTI*¹⁴⁵

Musica del Sig. Maestro Cimarosa

30. *LA FRASCATANA*¹⁴⁶

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù il carnevale 1788.

Dedicato a sua eccellenza AE. Antonio Priuli ammirante delle navi. dedica dell' impresario Andrea Palladini

Attori: Cattarina Sorace (Vilante), Gio. Battista Conti (Nardone), Giovanni Marliani (Pagnotta), Gaetano Ghedini (D.Fabrizio), Maria Altieri (D.Stella), Giacomo Modena (cav. Giocondo), Teresa Piatti (Lisetta).

Musica di Giovanni Paesiello.

Balli di Innocenzio Parodi.

Vestiaro di Luigi Faenza bolognese.

[Λιμπρέττο: Livigni Filippo]¹⁴⁷

31. *LA BALLERINA AMANTE*¹⁴⁸

Musica del Sig. Maestro Cimarosa

με τον ίδιο θίασο που αναφέρεται στην παράσταση του *L'impostore punito* και τους χορευτές: Innocenzo Parodi, Antonia Torri, Gaetano Gherardini, Domenica Ferri, Gio. Battista Ponci, Anna Rossi, Benedetto Ciccì, Maria Bedotti, 6 Figuranti¹⁴⁹.

144. Η πληροφορία από τους *Indice de teatrali spettacoli per l'Autunno 1787 e il Carnevale 1788*.

145. Η πληροφορία από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π..

146. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Modesto Fanzo, Βενετία 1788, σσ. 52. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.III, σελ. 235 (Αριθ. Λιμπρ. 11002).

147. Εντοπίζονται 68 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στην Βενετία, το 1774. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 280.

148. Η πληροφορία από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1787 e il Carnevale 1788*, σελ. 36-37.

149. Η πληροφορία από τους *Indice de Teatrali Spetacoli*, ό.π.. *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1788 e il Carnevale 1789*.

Το φθινόπωρο του 1788:

32. *LA CONTADINA IN CORTE*¹⁵⁰

33. *IL SERRAGLIO D'OSMANO*¹⁵¹

Dramma giocoso per musica da rappresentasri nel Teatro di san Giacomo in Corfù l'autunno 1788. Dedicato a S.E. Gio. Battista Contarini proveditor d'armata. Dedicata di Andrea Palladini.

Attori: Cattarina Sorace (Rosana), Battista Seni (Paolino), Giovani Margliani (Osmano), Carlo Ciura (Nachor), Maria Molz Terpin (Zaida), Vincenzo Moreni (Ali), Luigi Valleperiti (Fedà).

Musica di Giuseppe Cazzaniga veronese.

Balli di Ghaetano Gherardini.

Maestro al Cembalo Giuseppe Valleperiti

Vestiario di Giacomo Tonello.

[Λιμπρέττο: Bertati Giovanni]¹⁵²

34. *CASTRINI PADRE E FIGLIO*¹⁵³

Dramma giocoso per musica di Florimondo Ermioneo P.A. da rappresentasri nel Teatro di san Giacomo in Corfù l'autunno 1788. Dedicato a S.E. Andrea Querini capitan delle navi. Dedicata di Andrea Palladini.

Attori: Cattarina Sorace (Liberata), Battista Seni (Giacinto), Giovani Margliani (D.Castrino vecchio), Carlo Ciura (Mortadella), Marianna Molz Terpin (Nespolina), Vincenzo Moreni (Venanzio), Luigi Valleperiti (Doralice).

Musica di Ferdinando Robuschi, maestro di capella colornese al. servizio del duca di Parma, infante di Spagna ed Accad. Filarmonico.

Balli di Ghaetano Gherardini.

Maestro al Cembalo Giuseppe Valleperiti

Vestiario di Giacomo Tonello.

Scene di N.N.Papacchi.

[Λιμπρέττο: Greppi Giovanni]¹⁵⁴

150. *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1788 e il Carnovale 1789*, σελ. 47-49, χωρίς καν μνεία του συνθέτη.

151. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Βενετία 1788, σσ. 48. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.III, σελ. 196 (Αριθ. Λιμπρ. 21726).

152. Εντοπίζονται 12 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στη Μπολόνια το 1785. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 238.

153. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Βενετία 1788, σσ. 48. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.II, σελ. 85 (Αριθ. Λιμπρ. 5213). Η ίδια παράσταση αναφέρεται στους *Indice de Teatrali Spetacoli*, ό.π., με τον παρεμφερή τίτλο *Padre e Figlio Castrini*.

154. Εντοπίζονται 6 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στη Βενετία, το 1787 και δεύτερη την κερκυραϊκή. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 238.

Κατά το Καρναβάλι 1789:

35. *IL VECCHIO GELOSO*¹⁵⁵

Musica del Sig. Maestro Alessandri

36. *L'AMORE COSTANTE*¹⁵⁶

Commedia per musica in quattro atti di Giovanni Bertati da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo di Corfù il carnevale 1789. dedicata a sua eccellenza [...]. dedica di Andrea Palladini a «Nobilissima Signora».

Attori: Cattarina Sorace (Nanerina), Gio. Battista Seni (Calaf), Giovanni Margliani (Pandolfuro), Carlo Ciura e N.N. (Abdul e Musaffer), Marianna Molz Terpin (Zemina), Vincenzo Moreni (Gioher), Luigi Valleperiti (Dilara).

Musica di Francesco Cazzaniga.

Balli di Gaetano Gherardini.

Vestiario di Giacomo Tonello.

Maestro al cembalo: Giuseppe Valaperti

Scene di N.N. Papacchi.

[Λιμπρέττο: Bertati Giovanni]¹⁵⁷

37. *IL CAPRICCIO DRAMATICO*¹⁵⁸

Rappresentazione per musica di Giovanni Bertati da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo di Corfù il carnevale 1789.

Dedicata a S.E. N.H. [...]. Dedica di Andrea Palladini.

Attori: Cattarina Sorace (Guerina), Gio. Battista Seni (Pasquino), Giovanni Margliani (Policastro), Carlo Ciura (Valerio), Marianna Molz Terpin (Ninetta), Vincenzo Moreni (cav. Tempesta), Luigi Valleperiti (Calandra).

Musica di varj maestri.

Balli di Gaetano Gherardini.

155. Η πληροφορία από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1788 e il Carnevale 1789*, σελ. 47-49.

156. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Βενετία 1788, σσ. 52. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, & T.I, σελ. 140 (Αριθ. Λιμπρ. 1327). Η ίδια παράσταση αναφέρεται στους *Indice de Teatrali Spetacoli*, ό.π., και στον Sartori, T.I., σελ. 139-141, και T. VI, σελ. 237 με το παρεμφερή τίτλο *Amor costante*.

157. Εντοπίζονται 4 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1792, με πρώτη στη Φλωρεντία, το 1787. Βλ. ιχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 237.

158. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Βενετία 1788, σσ. 58. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, & T.II, σελ. 68 (Αριθ. Λιμπρ. 5059). Τα μελοδράματα, με τους αριθμούς 37 και 38 είναι δεμένα μαζί και συναποτελούν το λιμπρέττο (βλ. και στον Sartori σελ. 68, ό.π., όπου αναφέρεται ότι από την σελ. 31 αρχίζει λιμπρέττο με τίτλο: *Don Giovanni ossia Il convitato di pietra*) και για τον λόγο αυτό δεν αναφέρεται αναλυτικά η διανομή του δεύτερου. Η πληροφορία για το ότι τα δύο μελοδράματα παίχθηκαν μαζί ως ένα έργο (πρώτη και δεύτερη πράξη) προέρχεται από τους *Indice de teatrali spetacoli*, ό.π..

Vestiaro di Giacomo Tonello.

Scene di N.N. Papacchi.

[Λιμπρέττο: Bertati Giovanni]¹⁵⁹

Το μελόδραμα αυτό παίχτηκε ως πρώτη πράξη ενώ ως δεύτερη παίχτηκε το

38. *IL CONVITATO DI PIETRA*¹⁶⁰

Musica del Sig. Maestro Cazzaniga

Παραστάθηκαν χορογραφίες του Gaetano Ghelardini με τον ίδιο ως χορευτή (Primo Grotescho) και τους: Giuseppe Galli, Antonia Trento Torri, Domenica Ferri, Gio. Battista Ponci, Rosalinda Burello και συμμετείχαν ως *Figuranti*: Domenico Trento, Anna Tolvi, Antoni Zanetti και Anna Borelo¹⁶¹.

Το φθινόπωρο 1789¹⁶²:

39. *LA SCUOLA DE' GELOSI*

Musica del Sig. Maestro Salieri

40. *LA MOLINARA*

Musica del Sig. Maestro Paesielo

41. *LE TRAME DELUSE*¹⁶³

Musica del Sig. Maestro Cimarosa

Κατά το Καρναβάλι 1790¹⁶⁴:

159. Εντοπίζονται 12 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1792, με πρώτη στο Βαρέζε, το 1787. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 237.

160. Λιμπρέττα με παρεμφερή ή και ίδιο τίτλο, των οποίων το θέμα βασίζεται στο γνωστό μύθο του Δον Ζουάν, έχουν γραφεί από πολλούς λιμπρετίστες. Ίσως εδώ το λιμπρέττο να πρέπει να αποδοθεί στον Giovanni Bertati αφού, σύμφωνα με τις πληροφορίες του λιμπρέτου, είναι ο συγγραφέας του *Il capriccio drammatico*. Το γεγονός αυτό μοιάζει λογικό αν πράγματι –όπως αναφέρουν οι *Indice...*– τα δύο έργα παίχτηκαν μαζί. Από τον Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 237 αποδίδονται στον Bertati τόσο ένα λιμπρέττο με τίτλο *Il convitato di pietra*, για το οποίο αναφέρει ότι παραστάθηκε μόνο μια φορά στην Μπρέσια, το 1791, όσο και λιμπρέττο με τίτλο *Il Don Giovanni o Il convitato di pietra*, το οποίο αναφέρεται ότι παραστάθηκε τρεις φορές: στην Πίζα, το 1790, στη Λισαβόνα, το 1792 και στο Λονδίνο, το 1794. Ο Sartori, εκτός από τη μνεία της της κοινής βιβλιοδεσίας των δύο κειμένων, δεν αναφέρει το ενδεχόμενο να έχει παιχτεί το έργο στην Κέρκυρα, ενδεχομένως από αβλεψία, αφού και στον χειρόγραφο κατάλογο στη βιβλιοθήκη της Casa Goldoni η κερκυραϊκή παράσταση είναι εγγεγραμμένη σύμφωνα με τις πληροφορίες του λιμπρέττου.

161. Τα ονόματα των χορευτών από τους *Indice dei teatrali spettacoli*, ό.π..

162. Οι πληροφορίες αποκλειστικά από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1789 e il Carnevale 1790*, σελ 44-45.

163. Η παράσταση αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51.

164. Η πληροφορία και εδώ προέρχεται από τους *Indice...*, ό.π.. Ενδέχεται η αναφορά στις δύο παραστάσεις αυτές να οφείλεται σε αβλεψία των συντακτών του καταλόγου. Το *Gli amanti alla prova* όπως αποδεικνύεται από το σχετικό λιμπρέττο, παίχτηκε το φθινόπωρο του 1790 (βλ. κατωτ. παράσταση με αριθμό 44). Το *L'amor costante* παίχτηκε το Καρναβάλι του 1789, όπως αναφέρεται στο λιμπρέττο (βλ. ανωτ.

42. *GLI AMANTI ALLA PROVA*

Musica del Sig. Maestro Canesio (manoscrit. corezione: Caruso)

[Λιμπρέττο: Bertati Giovani]¹⁶⁵

43. *L'AMOR COSTANTE*

Musica del Sig. Maestro Cazzaniga

Ο θίασος αποτελείται από τους: Teresa Mungis Boschetti (Prima Buffa), Pompilio Panizza (Primo Mezzo Caratt.), Luigi Ramponi (Primo Buffo Caric.), Marianna Moltz Tarpini (Seconda Buffa), Michel Angelo Schiandi (Altro buffo caric.), Orsola Fanti (Terza Buffa), Stefano Cristiani (Secondo mezzo Caratt.).

Οι χορογραφίες του Gaetano Masini παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Anna Beluzzi Masini, Giuseppe Colina, Anna Ghedini Penetti, Spiridion Monti, Cecilia Monti, Antonia Colina, Camillo Monti, Rosa Monti, Andrea Massai, Margarita Samarzin και διάφορους Figuranti¹⁶⁶.

Το φθινόπωρο του 1790:

44. *GLI AMANTI ALLA PROVA*¹⁶⁷

Dramma giocoso in musica da rappresentarsi nel nobile Teatro di Corfù l'autunno dell'anno 1790. Dedicato a S.E. Zorzi Barozzi Bailo. Dedicato dell'impesario Petronio Franzoni.

Attori. Teresa Mongis Buschetti (Laureta), Pompilio Panizza (Roberto), Luigi Ramponi (Oli-vo), Micel Angelo Schiandi (Saturno), Stefano Cristiani (D. Peppino), Marianna Moltz Tarpini (Felicina), Orsola Fanti (Rinaldina).

Musica del Maestro Canesio.

Balli di Gaetano Masini.

Maestro al cembalo: Stefano Moretti.

Dirett. e Viol Primo dell'opera Sante Sartori padovano.

Direttore e Viol. primo dei Balli: Momolo Pojaghi.

Vestiario di Giacomo Tonello.

παράσταση με αριθμό 36). Θα πρέπει εδώ να διακινδυνεύσουμε και μια υπόθεση: αν η πληροφορία των *Indice...* για τις παραστάσεις του Καρναβαλιού του 1789 είναι σωστή, εγκαινιάζεται η επανάληψη έργων που κρίθηκαν επιτυχημένα και άρεσαν στο κερκυραϊκό κοινό. Να σημειωθεί ακόμη πως το μεν *Gli amanti alla prova* αποτέλεσε μια από τις σημαντικές επιτυχίες του λιμπρετίστα, αφού εντοπίζονται 21 παραστάσεις του σε διάφορες πόλεις ενώ το *To L'amor costante* είχε μια μικρή αποδοχή και διατηρήθηκε στο ρεπερτόριο για λίγα μόνο χρόνια (βλ. ανωτ. σημ. 158).

165. Η πληροφορία για τον συγγραφέα προέρχεται από την ίδια πηγή. Αν πράγματι πρόκειται για έργο του συγγραφέα, εντοπίζονται 21 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800 με πρώτη στο Τρεβίζο, το 1784. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 237.

166. Τα ονόματα των ηθοποιών και των χορευτών από τους *Indice dei teatrali spettacoli per l'Autunno 1789 e il Carnevale 1790*, σελ. 44-45.

167. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, Modesto Fenzo, Βενετία 1788, σσ. 48. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I. σελ. 33 & T.III, σελ. 107 (Αριθ. Λιμπρ. 9667).

[Λιμπρέττο: Bertati Giovanni]¹⁶⁸

45. *IL FANATICO BURLATO*¹⁶⁹

Comedia per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù l'autunno 1790. Dedicato a S.E. Antonio Maria Priuli, capitano delle nave. dedica dell'impresario Battista Conti.

Attori: Giovanna Chatillon (Doristella), Luigi Codecasa (conte Romolo), Giuseppe Tomasini (Lindoro), Antonio Tilota (D.Fabrizio), Vicenza Jacopina Ponticelli (Giannina), Lorenzo Righetti (Valerio).

Musica di Domenico Cimarosa.

Scene di Giacomo Papacchi.

Vestiario di Giacomo Tonello.

Balli di Gaetano Massini¹⁷⁰.

[Λιμπρέττο: Saverio Zini]¹⁷¹

46. *LA PASTORELLA NOBILE*¹⁷²

Musica del Sig. Maestro Guglielmi

47. *LA MODISTA PAGGIRATRICE*¹⁷³

Musica del Sig. Maestro Paesiello

Κατά το Καρναβάλι 1791¹⁷⁴:

48. *L'OLIMPIADE*¹⁷⁵

Musica del Sig. Maestro Cimarosa.

168. Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 237 και ανωτ. υποσημ. 166.

169. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni., έκδοση Βενετία 1790, σσ. 47. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.I, σελ. 113 (Αριθ. Λιμπρ. 1087). Αναφέρεται και από τον ΧΥΤΗΡΗ, ό.π., σελ. 51.

170. Σύμφωνα με τους *Indice de Teatrali Spetacoli*, ο θίασος αποτελείται από τους: Giovanna Chatillon (Prima Buffa), Luigi Codecaca (Primo mezzo caratt.), Giuseppe Tomasini και Antonio Tilotta (Primi Buffi a perfetta vicenda), Vicenza Ponticelli και Angiola Ronzi (Seconde Donne a vicenda), Lorenzo Righetti (Secondo mezzo Carattere).

171. Εντοπίζονται 19 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στη Νάπολι, το 1787. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 237.

172. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1790 e il Carnevale 1791*, σελ 37-38. Αναφέρεται και από τον ΧΥΤΗΡΗ, ό.π., σελ. 51.

173. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spetacoli*, ό.π..

174. Σύμφωνα με τους *Indice de Teatrali Spetacoli*, ό.π., ο θίασος αποτελείται από τους: Giovanna Chatillon (Prima Buffa), Luigi Codecaca (Primo mezzo caratt.), Giuseppe Tomasini και Antonio Tilotta (Primi Buffi a perfetta vicenda), Vicenza Ponticelli και Angiola Ronzi (Seconde Donne a vicenda), Lorenzo Righetti (Secondo mezzo Carattere). Οι χορογραφίες του Gaetano Masini παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Anna Beluzzi Massini, Felice Ceruti, Assunta Sessoni, Giuseppe Marconi, Christina de Agostini και τους Figuranti: Antonio Zanetti, Anna Tolvi, Gio. Bernardi και Caterina Massini.

175. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spetacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51.

49. *LA COSA RARA*¹⁷⁶

Musica del Sig. Maestro Martini

50. *GLI AMANTI CONFUSI* ossia *IL BRUTTO FORTUNATO*¹⁷⁷

Musica del Sig. Maestro Marcello di Capua

Farsetta per musica da rappresentarsi nel teatro di san Giacomo in Corfù il carnovale 1791. dedicato a S.E. il N.H. Marco Cicogna proveditor di Fortezza. dedica dell'impressario Battista Conti.

Attori: Giovanna Chatillon (mad. Bianca), Giuseppe Tomasini (conte Nasostorto), Luigi Codecasa (monsieur Tirabuson), Antonio Tilota (Tancredi), Vicenza Iacopini Ponticelli (D.Olimpia).

Musica di Stefano Poggiaco.

Vestiaro di Giacomo Papachi.

Balli di Gaetano Massini, con vestiario di Giacomo Tonello.

Κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου του 1791 και του Καρναβαλιού του 1792¹⁷⁸:

51. *LA BELLA PESCATRICE*¹⁷⁹

Musica del Sig. Maestro Guglielmi

/ [Λιμπρέττο: Zini Saverio]

52. *LE DUE FINTE GEMELLE*

Musica del Sig. Maestro Guglielmi

53. *LE VANE GELOSIE*

Musica del Sig. Maestro Paesiello

54. *IL DISERTOR FRANCESE*

Musica del Sig. Maestro Gazzaniga

55. *LA PROVA RECIPROSA*

Musica del Sig. Maestro Tritta

176. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή αποκλειστικά από τους *Indice de Teatralli Spetacoli*, ό.π.

177. Οι πληροφορίες από τον Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, & T.I, σελ.118 (Αριθ.Λιμπρ. 1116).

178. Οι πληροφορίες για τη χρονιά αυτή κυρίως από τους *Indice de Teatralli Spetacoli per l'Autunno 1791 e il Carnovale 1792*, σελ. 38-39.

179. Η παράσταση αυτή αναφέρεται και από τον Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 και από τους *Indice de Teatralli Spetacoli*. Το λιμπρέττο όμως δεν περιγράφεται από τον Sartori (πρβλ. T.I, σελ. 412-415, όπου και όλες οι παραστάσεις του έργου) προφανώς λόγω παραδρομής. Στις αρχαιακές σειρές που εξετάστηκαν τόσο στην Fondazione Giorgio Cini, όσο και στις συλλογές της Casa Goldoni δεν βρέθηκε το σχετικό λιμπρέττο.

56. IL CREDULO ossia L'IMPRESARIO IN ANGUSTE

Musica di diversi Autori

με τον ακόλουθο θίασο: Caterina Sorace Palladini (Prima Buffa), Giovani Bertachi (Pmo mezzo Caratt), Maria del Melio Starage (Seconda Buffa), Gio. Batista Conti (Altro pmo mezzo caratt), Filippo Fragni (Secondo Buffo), Antoni Bini και Bartolomeo Morelli (Primi buffi a perfetta vicenda), Teresa Alberelli (Terza Buffa).

Οι χορογραφίες του Vincenzo Piattoli παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Annunziata Piattoli, Nicola Andreoni Spezieria, Gasparo Cenni, Caterina Piattoli, Francesco Bracci, Rosa Monti, Camillo Monti, Maddalena Piattoli, Antonio Zanetti και 4 Figuranti¹⁸⁰.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που εντοπίζονται από την έρευνα στα σχετικά αρχεία, από το 1792 ο έλεγχος των αρχών προς το θέατρο εντείνεται. Το μήνυμα της γαλλικής επανάστασης και η φθίνουσα πορεία της Γαλινοτάτης Δημοκρατίας κάνουν τις αρχές να ανησυχίσουν. Προς τις αστυνομικές υπηρεσίες των επαρχιών στέλνονται εντολές που επιβάλλουν αυστηρότερη λογοκρισία και εφιστούν την προσοχή των υπευθύνων στην ανάγκη διεξοδικού ελέγχου των παρουσιαζομένων έργων προκειμένου να αποφευχθεί η διάδοση των «νέων και επικίνδυνων ιδεών που προτρέπουν στην άρνηση της θρησκείας, στην ανηθικότητα και στην ανεξαρτησία»¹⁸¹. Σχετική επιστολή από τους Inquisitori di Stato προς τις κερκυραϊκές αρχές δεν έχει εντοπιστεί αλλά, έχοντας ως δεδομένο ότι παρόμοιες επιστολές στάλθηκαν σε πολλές από τις βενετσιάνικες κτήσεις, θα πρέπει να υποθέσουμε πως με κάποιο τρόπο το μήνυμα αυτό έχει σταλεί και προς την υπηρεσία του Γενικού Προβλεπτή των Ιονίων Νήσων.

Η λειτουργία του θεάτρου ωστόσο συνεχίζεται μάλλον χωρίς προβλήματα. Εκείνη τη χρονιά, το θέατρο λειτουργεί συστηματικά, όπως φαίνεται από το πρόγραμμα του Καρναβαλιού που αναφέρθηκε πιο πάνω, ενώ το φθινόπωρο του 1792 εντοπίζονται οι ακόλουθες τρεις παραστάσεις¹⁸²:

57. LA VIRTUOSA BIZZARRA

Musica del Sig. Maestro Guglielmo

58. IL FANATICO IN BERLINA

Musica del Sig. Maestro Paesello

59. LE VICENDE AMOROSE

Musica del Sig. Maestro Tritta

180. Οι πληροφορίες για τους ηθοποιούς και τους χορευτές από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1791 e il Carnevale 1792*, σελ. 38-39.

181. «...li moderni pericolosi sistemi d'irreligione, di mal costume, e d'indipendenza, la incarica delle seguenti commissioni». *Avertira di non permettere che si apporta in scena su codo Teatro alcune delle sovraccennate rappresentazioni*. Στο Archivio di Stato, σειρά Inquisitori di Stato, Busta 43, σελ. 89, με ημερομηνία 10 Οκτωβρίου 1792. Υπογεγραμμένο από τον Zuanne Zusto Inqu. di Stato a Conegliano. Αντίστοιχες επιστολές σε άλλους φακέλους, π.χ. 224/1791: Bergamo, 244/1792, 226/1792.

182. Οι πληροφορίες για την περίοδο αυτή αποκλειστικά από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1792 e il Carnevale 1793*, σελ. 40-42.

Κατά το Καρναβάλι του 1793¹⁸³:

60. *LA NINA PAZZA PER AMORE*

Musica del Sig. Maestro Paesiello

61. *L'ULTIMA CHE SI PERDE E LA SPERANZA*

Musica del Sig. Maestro Marcello da Capua

62. *IL CONVITO*¹⁸⁴

Musica del Sig. Maestro Giordanello

63. *LE VANE GELOSIE*

Musica del Sig. Maestro Lorenzi (manosc.cor.: Lorenzi=Poeta Paesiello)

με τον ακόλουθο θίασο: Anna Cherubini, Maria Moscovia (Prime donne a vicenda), Giuseppe Raddi (Primo Mezzo carattere), Pietro Vacchi και Alessandro Brunelli (Primi buffi caricati a vicenda), Angela Ronzi (Seconda Buffa) και Vincenzo Cocchieri (Secondo mezzo carattere).

Οι χορογραφίες του Antonio Marliani παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Giuseppa Precopia, Paolina Sarmetti, Eleonora Coppini, Antonio Buggini, Gaspare Cenni, Pietro Dian, Camillo Monti, Rosa Monti και 8 figuranti. Πρόκειται για τα ακόλουθα χοροδράματα: *LA VENDETTA DI NINO* ossia *LA SEMIRAMIDE* (Primo Ballo dell' Autunno), *LA VILLANELLA RAPITA*¹⁸⁵ (Secondo) και *LA DISFATTA DI DARIO* (Primo Ballo del Carnevale) *BIAGGIO SCACCIA PENSIERI* (Secondo)¹⁸⁶.

Κατά το φθινόπωρο του 1793:

64. *LI TRE ORFEI*¹⁸⁷

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di S.Giacomo in Corfù l'autunno 1793 dedicato a S.E. il N.H.S. Angelo Memo proveditor generale. dedica di Andrea Palladini.

183. Οι πληροφορίες για την περίοδο αυτή αποκλειστικά από τους *Indice...*, ό.π..

184. Με τον ίδιο τίτλο παράσταση το 1784. Βλ. ανωτ. παράσταση αριθ. 15 και υποσημ. αριθ. 119 & 120. Η προηγούμενη παράσταση είναι των Cimarosa/Livigni. Ο τίτλος δεν είναι ιδιαίτερα σπάνιος, μπορεί επομένως να ανήκει σε άλλον λιμπρεττίστα, αλλά δεν αποκλείεται να γράφτηκε άλλη μουσική πάνω στο ίδιο λιμπρέτο. Δεδομένου ότι η αναφορά εντοπίζεται μόνο στους *Indice...*, η πληροφορία αυτή χρειάζεται αρκετή διερεύνηση ακόμη.

185. Πρβλ. και την αναφορά στην χρονολογία 1779, όπου με τον ίδιο τίτλο opera giocosa των Bianchi/Bertati, παράσταση αριθ. 17 και υποσημ. 123.

186. Οι πληροφορίες για τους ηθοποιούς και τους χορευτές, αποκλειστικά από τους *Indice de Teatrali Spettacoli per l'Autunno 1792 e il Carnevale 1793*, σελ 40-42. Να σημειωθεί ότι για πρώτη φορά αναφέρονται και οι τίτλοι των χορογραφιών.

187. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέτο στις συλλογές της Casa Goldoni, Βενετία 1790, σσ. 47. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.V, σελ 367 (Αριθ. Λιμπρ. 23567).

Attori: Metilde Pugnetti (mad. Linguadoca), Gregorio Rana (D. Lavinio), Francesco Bergami (monsù Marmota), Pietro Vacchi (march. Grancio), Violante Pugnetti (Sgrullina), Chiara Bianchi (Camomilla), Vincenzo Zardi (marescial del Toppo).

Musica del Sig. Maestro Marcello da Capua

Balli di Antonio Malani.

Vestiario di Giacomo Tonello.

65. *LI DUE BARONI DI ROCA AZZURA*¹⁸⁸

Musica del Sig. Maestro Cimarosa

66. *IL MATRIMONIO SEGRETO*¹⁸⁹

Musica del Sig. Maestro Cimarosa

To Καρναβάλι 1794¹⁹⁰.

67. *IL MAESTRO DI CAPELLA*

Musica del Sig. Maestro della Maria

68. *LE VANE GELOSIE*

Musica del Sig. Maestro Lorenzi [manoscritto Lorenzi=poeta Paesiello]

Με τον ακόλουθο θίασο: Metilde Pugnetti (Prima Buffa), Gregorio Rana (Primo Mezzo Carattere), Francesco Bergami και Pietro Vacchi (Primi Buffi), Violante Pugnetti και Chiara Bianchi (Seconde Donne), Vincenzo Zardi Altro (primo mezzo Caratt.).

Οι χορογραφίες είναι του Antonio Marliani και παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Giuseppe Precopia, Giuseppe Pappini, Gaetano Campolini, Maria Pappini, Paolina Sarmetti, Vincenzo Frassi, Camillo Monti, Rosa Monti και 8 Figuranti. Παρουσιάζονται τα ακόλουθα χοροδράματα: *LA FINTA AMICIZIA* Ballo eroicomico (Ballo primo dell Autunno) και *GIULIETTA E ROMEO* (Primo Ballo del Carnovale).

Δεν εντοπίζονται πληροφορίες για το φθινόπωρο του 1794, ενώ εντοπίζονται οι ακόλουθες πέντε παραστάσεις για το Καρναβάλι του 1795¹⁹¹:

188. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1793 e il Carnovale 1794*, σελ. 35-37. Αναφέρεται και από τον ΧΥΤΗΡΗ, ό.π., σελ. 51.

189. Οι πληροφορίες για την παράσταση αυτή αποκλειστικά από τους *Indice...*, ό.π..

190. Οι πληροφορίες τόσο για τις παραστάσεις, όσο και για το θίασο για τη χρονιά αυτή αποκλειστικά από τους *Indice...*, ό.π..

191. Σύμφωνα με τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1794 e il Carnovale 1795*, σελ. 22-23, ο θίασος αποτελείται από τους: Lucia Angeli Lodovisi (Prima Buffa assoluta), Francesco Bergami (Primo Buffo caricato), Gaetano Grechi και Felice Benvenuti (Primi mezzi caratteri), Caterina Anselmetti και Maria Benvenuti (Seconde Donne), Vincenzo Lodovisi (Altro primo buffo).

69. *IL CHINESE IN ITALIA*¹⁹²

Musica del Sig. Maestro Francesco Bianchi

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel teatro di
S. Giacomo in Corfù.

Attori: Lucia Angeli Lodovisi (Siventi), Francesco Bergami (Camchincum), Gaetano Grechi (cav. Giacinto), Felice Benvenuti (Giannoto), Caterina Anselmetti (Melidora), Maria Benvenuti (Cecchina), Vincenzo Lodovisi (Altro primo buffo).

Musica di Francesco Bianchi.

Pittore e machinista Giovanni Papachi.

Balli di Carlo Fiorillo.

Vestiaro di Giacomo Tonelio (correzione ms.: Michiel Angelo Boschi).

[Λιμπρέττο: Alessandro Pepoli]¹⁹³

Οι χορογραφίες είναι του Carlo Fiorillo και παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Giuseppa Precopia, Giuseppe Benvenuti, Carolina Branchere, Vincenzo Frasi, Felicita Ducot, Francesco Piatoli, Rosa Monti, Camillo Monti και 8 figuranti¹⁹⁴

70. *LA CONFUSIONE DELLA SOMIGLIANZA*

ossia *LI DUE GOBBI*¹⁹⁵

Musica del Sig. Maestro Marco Portogallo

71. *LA FEDELTA NELLE SELVE*¹⁹⁶

Musica del Sig. Giacomo Tritto /Maestro di Capella Napolitano

72. *LE ASTUZIE AMOROSE* ossia *IL TEMPO FU GIUSTIZIA A TUTTI*¹⁹⁷

Musica del Sig. Maestro Ferdinando Per

192. Η παράσταση αυτή αναφέρεται και από τον Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 και από τους *Indice de Teatrali Spetacoli...*, ό.π..Οι πληροφορίες για την διανομή από τον Sartori, T.II, σελ. 118 (Αριθ. Λιμπρ. 5513). Το λιμπρέττο εκδόθηκε στη Βενετία, το 1794 και φυλάσσεται στο Museo Cívico στην Πάντοβα.

193. Σύμφωνα με τον Sartori, ό.π., T.VI, σελ. 307, εντοπίζονται τρεις παραστάσεις του έργου. Η πρώτη στη Βενετία, το 1793, η δεύτερη στην Κέρκυρα, το 1794, η τρίτη στη Βερόνα, το 1794. Ως χρονολογία παράστασης αναφέρεται το 1794 προφανώς από την χρονολογία έκδοσης του λιμπρέττου, αφού δεν υπάρχει σαφής μνεία της περιόδου παράστασης στη σελίδα τίτλου του λιμπρέττου, όπως μεταγράφεται στην έκδοση του Sartori.

194. Οι πληροφορίες για τους χορευτές αποκλειστικά από τους *Indice...*, ό.π..

195. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spetacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51 με τίτλο: *La confusione (I due gobbi)*.

196. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spetacoli*, ό.π..

197. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spetacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51., με τίτλο *Il Tempo fa giustizia a tutti*.

73. *IL CONVITATO DI PIETRA*¹⁹⁸

Musica del Sig. Maestro Francesco Gardi

Κατά το φθινόπωρο του 1795 και το Καρναβάλι του 1796 εντοπίζονται έξι παραστάσεις με τον ακόλουθο θίασο¹⁹⁹: Carolina Danti (Prima Donna Assoluta), Vincenzo Sbiocca (Altro primo mezzo carattere assoluto), Pietro Righetti (Primo Buffo caricato), Elisabetta Maschietti (Altra Prima Donna), Gio. Batista Conti (Altro primo mezzo carattere), Filippo de Celari (Secondo Buffo).

Οι χορογραφίες είναι του Luigi Oliveiro και παρουσιάζονται από τον ίδιο και τους: Luigia Olivieri, Simone Ramacini, Luigi Ghilardini, Caterina Ramacini, Annunciata Scappini, Caterina Monti, Camillo Monti, Giuseppa Procopia, Antonio Marliani και figuranti. Ιμπρεσάριος για την περίοδο αυτή είναι ο Giovanni Battista Nardini. Οι παραστάσεις είναι οι ακόλουθες:

74. *IL MARITO DISPERATO*²⁰⁰

Musica del Sig. Maestro Domenico Cimarosa

[Λιμπρέττο: Lorenzi G. Bat.]²⁰¹

75. *GLI ARTIGIANI*²⁰²

Musica del Sig. Maestro Pasquale Antossi

76. *LA LANTERNA DI DIOGENE*²⁰³

Musica del Sig. Maestro Pietro Guglielmi

[Λιμπρέττο: Palomba Giuseppe]²⁰⁴

77. *PIRRO*²⁰⁵

Musica del Sig. Maestro Giovanni Paesiello

198. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51, με τίτλο *Il nuovo convitato di Pietra*.

199. Οι πληροφορίες για τα μέλη του θιάσου και τους χορευτές αποκλειστικά από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1795 e il Carnevale 1796*, σελ. 26-27.

200. Η παράσταση αυτή αναφέρεται και από τον Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 και από τους *Indice de Teatrali Spetacoli*., ό.π.. Οι πληροφορίες του Sartori, T.IV, σελ. 76 (Αριθ. Λιμπρ. 14859) δεν προσθέτουν περισσότερα στοιχεία από όσα αναφέρονται στους *Indice*.... Το λιμπρέττο δεν περιλαμβάνεται στις συλλογές που εξετάστηκαν μέχρι στιγμής και φυλάσσεται σε βιβλιοθήκη της Νάπολης.

201. Εντοπίζονται 16 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στη Νάπολη, το 1785. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 281.

202. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π..

203. Η παράσταση αυτή αναφέρεται και από τον Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 και από τους *Indice de Teatrali Spetacoli*., ό.π.. Οι πληροφορίες του Sartori, T.IV, σελ. 4 (Αριθ. Λιμπρ. 14113) δεν προσθέτουν περισσότερα στοιχεία από όσα αναφέρονται στους *Indice*.... Το λιμπρέττο δεν περιλαμβάνεται στις συλλογές που εξετάστηκαν μέχρι στιγμής και φυλάσσεται σε βιβλιοθήκη της Νάπολης.

204. Εντοπίζονται 4 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1796, με πρώτη στη Βενετία, το 1793. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 303.

205. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spettacoli*., ό.π..

78. IL MONDO DELLA LUNA²⁰⁶

Musica del Sig. Maestro Giovanni Paesiello

79. CHI PUOLE NON VUOLE²⁰⁷

Musica del Sig. Maestro Domenico della Maria

Κατά την επόμενη περίοδο, φθινόπωρο του 1796 και Καρναβάλι του 1797²⁰⁸ ανάμεσα στις παραστάσεις που εντοπίζονται ξεχωρίζει μία παράσταση με λιμπρέττο του Metastasio. Πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, για την πρώτη παρουσίαση έργου του συγγραφέα σε ελληνικό χώρο²⁰⁹. Το γεγονός προκαλεί πολλά ερωτηματικά, αφού τα έργα του Metastasio παίζονται πολύ συχνά όχι μόνο σε βενετσιάνικα και επαρχιακά θέατρα αλλά και ευρωπαϊκά από το 1724²¹⁰ μέχρι το τέλος του αιώνα. Η πρώτη παρουσίαση έργου του συγγραφέα μοιάζει επομένως αρκετά καθυστερημένη στην Κέρκυρα. Οι παραστάσεις για το φθινόπωρο του 1796 και το Καρναβάλι του 1797 είναι οι ακόλουθες:

80. GIULIO SABINO²¹¹

Dramma per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù. Dedicato a S.E. Bernardo Soranzo proveditor d'armata.

Personaggi: Vincenzo Sbioca (Tito), Luigia Volpini (Eponina), Elisabetta Borselli (Sabino), Teresa Sbioca (Voadice), Nicola Manarelli (Arminio), Giuseppe Maschietti (Annio).

Musica di Giuseppe Sarti, maestro del domo di Milano.

Vestiaro di Giacomo Tonelli.

Pittore e machinista: Zuane Dapachi.

Con Balli.

[Λιμπρέττο: Giovannini Pietro]²¹²

206. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π..

207. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spettacoli*..., ό.π..

208. Σύμφωνα με τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1796 e il Carnevale 1797*, σελ. 113, για την περίοδο αυτή: «In quel nobile Teatro da S.Giacomo si rappresentarono quattro Drammi Giocosi in Musica e due Serj, ed eseguiti dai seguenti: Rosa Volpini (Prima Buffa assoluta), Vincenzo Sbiocca (Primo mezzo Carattere), Giuseppe Liparini e Giovanni Liparini (Primi Buffi a vicenda), Teresa Sbiocca (Seconda Donna) Giuseppe Maschietti (Secondo mezzo Carattere), Elisabetta Maschietti (Atra Prima Dona). Li Balli furono d'invenzione e composizione d'Innocenzo Parodi, ed eseguiti da' seguenti: Innocenzo Parodi suddetto e Stella Cellini (Primi Ballerini), Giuseppa Bettini e Rosa Scappini (Primi Groteschi), Antonio Marleani e Marianna Monti (Primi Ballerini fuori de' Concerti), Giuseppe Lucidi e Marianna Lunicisi (Secondi Groteschi), Con Num. 4 Coppie di Figuranti». Από τις έξι παραστάσεις εντοπίζονται μόνο οι τέσσερις που αναφέρονται.

209. Για την ελληνική πρόσληψη του Μεταστάσιου βλ. σχ., Σπάθης, Δημήτρη: «Άγνωστες μεταφράσεις του Μεταστάσιου και πρωτότυπα στιχουργήματα», σελ. 101-144, στο *Ο διαφωτισμός και το νεοελληνικό θέατρο*, ό.π., Πούγγου, Βάλτερ: «Ο Pietro Metastasio και ο August von Kotzebue στο θέατρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Δρόμοι της πρόσληψης στο 18ο και 19ο αιώνα», σελ. 311-319, στο *Βαλκανική θεατρολογία*, ό.π. και Τσιμπάκη, Άννα: *Η νεοελληνική δραματολογία και οι νεοελληνικές της επιδράσεις*, ό.π..

210. βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 288-293.

211. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, έκδοση per il Casali, Βενετία 1796, σσ. 40. βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.III, σελ. 349 (Αριθ. Λιμπρ. 12248).

81. *ALESSANDRO NELL'INDIE*²¹³

Dramma per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù. Dedicato a S.E. il N.H. Leonardo Corre patrona. dedica dell'impresario Gio. battista Nardini.

Personaggi: Vincenzo Sbioca (Alessandro), Elisabetta Borselli (Poro), Luigia Volpini (Clofide), Teresa Sbioca (Erissena), Nicola Manarelli (Gandarte), Giuseppe Maschietti (Timagene). Musica di Luigi Caruso napoletano, maestro di capp. della cattedrale e città di Perugia.

Vestiaro di Giacomo Tonelli.

Pittore e machinista: Zuane Dapachi.

[Λιμπρέττο: Metastasio Pietro]²¹⁴

82. *LI DUE VECCHI AMANTI DELUSI*²¹⁵

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù. Dedicato a S.E. il N.H. Domenico Duodo capitan delle navi. dedica di Gio. Battista Nardini impresario. Musica di gaetano Marinelli, maestro di capp. napolitano. Vestiaro di Giacomo Tonelli. Pitor e machinista Zuanne Dapachi.

[Λιμπρέττο: Palomba, Giuseppe]²¹⁶

83. *LO STRAVAGANTE INGLESE*²¹⁷

Dramma giocoso per musica da rappresentarsi nel Teatro di San Giacomo in Corfù. Dedicato a S.E. Andrea Morogovernatore de condannati. Dedicata dell'impresario Gio. Battista Nardini. Vestiaro di Giacomo Tonelli. Pittorre e machinista Zuanne Dapachi

[Λιμπρέττο: Greppi, Giovanni]²¹⁸

Κατά το φθινόπωρο του 1797 και το Καρναβάλι του 1798 παρουσιάστηκαν έξι παραστάσεις με τον ακόλουθο θίασο: Giuseppa Nettelet (Prima Buffa Assoluta), Giovani de Dominici

212. Εντοπίζονται 27 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1798, με πρώτη στη Φλωρεντία, το 1781. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 237.

213. Η παράσταση αυτή αναφέρεται και από τον Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 και από τους *Indice de Teatrali Spetacoli...* ό.π.. Οι πληροφορίες του Sartori, T.II, σελ. 442-443 (Αριθ.Λιμπρ. 8594) δεν προσθέτουν περισσότερα στοιχεία από όσα αναφέρονται στους *Indice...* Το λιμπρέττο περιλαμβάνεται στις συλλογές της Casa Goldoni. Ούτε και η αυτοψία προσέθεσε άλλα στοιχεία.

214. Εντοπίζονται 144 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1800, με πρώτη στη Ρώμη, το 1730. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 288.

215. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία, χωρίς άλλα στοιχεία από τη σελίδα τίτλου. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, έκδοση Casali, Βενετία 1796, σσ.52. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33 & T.II, σελ. 443 (Αριθ. Λιμπρ. 8594) και *Indice...*, ό.π..

216. Πρόκειται για τη μοναδική παράσταση του έργου. Βλ.σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 303.

217. Οι πληροφορίες εδώ από αυτοψία, χωρίς άλλα στοιχεία από τη σελίδα τίτλου. Το λιμπρέττο στις συλλογές της Casa Goldoni, έκδοση Casali, 1796, σσ. 64. Βλ. και Sartori, ό.π., T.I., σελ. 33, & T.V, σελ. 284 (Αριθ. Λιμπρ. 22680).

218. Εντοπίζονται 8 παραστάσεις του έργου μέχρι το 1796, με πρώτη στη Βενετία, το 1785 και τελευταία την κερκυραϊκή. Βλ. σχ., Sartori, ό.π., T. VI, σελ. 276.

(Primo mezzo Carattere assol.), Bartolomeo Morelli και Luigi Trentanove (Primi Buffi a perfetta vicenda), Gio. Battista Conti και Giuseppa Trentanove (Seconde Parti), Lucia Poletti (Altra Prima Donna). Με τον θίασο παρουσιάστηκαν και χορογραφίες του Lorenzo Panzieri από τον ίδιο και τους: Maria Brendi, Domenico Turchi, Antonio Ongarelli, Antonio Serra, Maria Passaponti, Foscarina Evangelisti, Gennaro Torelli, Luigi Brendi, Antonio Silei, Margarita Rossi Torelli και 8 Figuranti²¹⁹. Οι παραστάσεις ήταν οι ακόλουθες:

84. *IL FURBO CONTRO IL FURBO*²²⁰

Musica del Maestro Fioravanti

85. *UN PAZZO NE FA CENTO*²²¹

Musica del Maestro Mayer

86. *LA DAMA SOLDATO*²²²

Musica del Maestro Gazzaniga

87. *ELFRIDA*²²³

Opera Seria

Musica del Maestro Paesiello

88. *LA DONNA DI GENIO VOLUBILE*²²⁴

Musica del Maestro Portogallo

89. *GLI NEMICI GENEROSI*²²⁵

Musica del Maestro Cimarosa

Η καταγραφή αυτή των παραστάσεων στο θέατρο San Giacomo της Κέρκυρας κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα ασφαλώς δεν είναι τελειωτική. Υπάρχουν αρκετά κενά και ασφαλώς λείπουν ακόμη πολλές πληροφορίες για τους συγγραφείς των έργων, τους συνθέτες και φυσικά για τους ηθοποιούς που έλαβαν μέρος στις παραστάσεις. Ωστόσο, τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεση μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε πως η θεατρική ζωή στην Κέρκυρα ήταν οργανωμένη και η παρουσία ιταλικών θιάσων μελοδράματος συστηματική, τουλάχισ-

219. Οι πληροφορίες για τα μέλη του θιάσου και τους χορευτές αποκλειστικά από τους *Indice de Teatrali Spetacoli per l'Autunno 1797 e il Carnevale 1798*, σελ. 24.

220. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51, με τίτλο *Il furbo contro al furbo*.

221. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π..

222. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται αποκλειστικά από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π..

223. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51.

224. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spettacoli*, ό.π.. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51.

225. Η πληροφορία για την παράσταση αυτή προέρχεται από τους *Indice de teatrali spettacoli*. Αναφέρεται και από τον Χυτήρη, ό.π., σελ. 51.

στον κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα. Η καταγραφή αυτή ενισχύει την, συχνά διατυπωμένη από τους ερευνητές της θεατρικής μας ιστορίας, υπόθεση σύμφωνα με την οποία τα Επτάνησα και ειδικά η Κέρκυρα ήταν ο τόπος της πρώτης παρουσίας έργων σημαντικών συγγραφέων σαν τον Goldoni και τον Metastasio σε ελληνικό κοινό. Η αποτίμηση της ζωής του θεάτρου San Giacomo και η επίδραση που είχε η λειτουργία του, τόσο στο κοινό της Κέρκυρας, όσο και η επίδραση που είχε η παρουσία των ιταλικών θιάσων και οι παραστάσεις μελοδράματος στην εξέλιξη της θεατρικής ζωής στη υπόλοιπη Ελλάδα, καθώς και η συσχέτιση της κερκυραϊκής θεατρικής πρακτικής με την ανάπτυξη του ελληνικού θεάτρου, απομένουν σημαντικά ζητούμενα.